

IV. Парична политика

През първото шестмесечие на 1994 г. паричната политика на БНБ бе насочена към поддържане на финансова стабилност в страната. Цифровите ориентирани за нейното осъществяване бяха в съответствие със стойностите на критериите за поведение, съдържащи се в сключеното трето стънд-бай споразумение с МВФ.

Въпреки рестриктивния характер на провежданата парична политика обаче бе допуснато ускорение в ръста на инфлацията в сравнение с 1993 г. Главните причини са усложнената обстановка, в която се наложи да действа БНБ, и недостатъчната ефективност на някои от използваните от нея парични инструменти.

За разлика от предходната година в края на първото тримесечие натрупаното напрежение на валутния пазар доведе до рязко обезценяване на лева и оттам до ценови скок и загуба на доверието в лева. БНБ засили рестрикцията, но не можа да съкрати рязко рефинансирането на търговските банки поради заплахата от нарушаване ликвидността на банковата система. Наред с това кредитните тавани поради намаляващия обхват на действието си се оказаха недостатъчни за ограничаване на кредитната експанзия.

В тези условия, въпреки че липсваше пряк натиск от страна на фискалната политика и политиката на доходите, паричната рестрикция не осигури спазването на всички критерии за поведение в споразумението с МВФ. Паричната маса нарасна повече от предвиденото и независимо от по-големия ръст на нетните външни активи на БНБ нетните вътрешни активи на банковата система надхвърлиха договорената с МВФ стойност.

1. Парично предлагане

По предварителни данни в края на юни 1994 г. паричното предлагане (широките пари), включващо парите извън банките и всички видове депозити, достигна 328.6 млрд. лв. За първото шестмесечие то се увеличи с 86.1 млрд. лв., или с 35.5%. Това е с 28.9 пункта по-малко от инфлацията за същия период, измерена чрез индекса на потребителските цени от кошницата на НСИ, което означава, че през юни реалната парична маса е намаляла с 15% спрямо края на миналата година. За сравнение през първото шестмесечие на 1993 г. широките пари нараснаха с 18.6% номинално, но реално се свиха с 11.9%. Посочените данни дават основание паричната политика на БНБ да се определи като умерено рестриктивна.

НАРАСТВАНЕ НА ПАРИЧНИТЕ АГРЕГАТИ

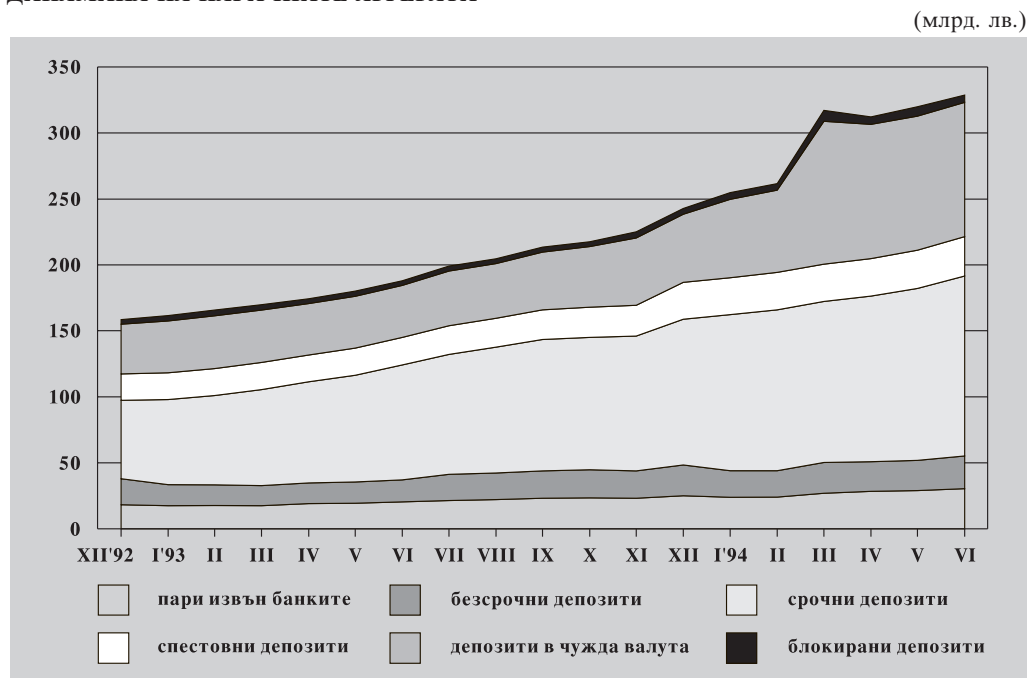
Показатели	януари – юни'93		януари – юни'94	
	млрд. лв.	XII'92=100%	млрд. лв.	XII'93=100%
Широки пари	29.5	18.6	86.1	35.5
Бързоликвидни пари (M1)	-0.9	-2.4	6.7	13.9
Пари извън банките	1.9	10.6	5.1	20.3
Безсрочни депозити	-2.8	-14.5	1.6	6.8
Квазипари	30.3	25.9	78.1	41.1
Срочни депозити	27.7	46.6	25.9	23.4
Спестовни депозити	0.8	4.1	1.9	6.8
Депозити в чужда валута	1.8	4.7	50.2	97.5

Източник: БНБ.

През периода януари – юни общото нарастване на паричното предлагане бе твърде неравномерно. Причината е в силните колебания на валутния курс, довели до скокообразно изменение на валутния компонент. За първото тримесечие широките пари нараснаха с 30.5%, като само за март – с 21.3%, поради обезценяването на лева за трите месеца с 98.5% (в т.ч. за март – със 73.8%). През второто тримесечие ръстът на паричното предлагане бе едва 4%, дори през април бе регистриран спад от 1.5%, но отново това се дължи главно на поскъпването на националната валута със 17.4% за тримесечието (само за април с 12.4%).

Измерено на годишна основа, увеличението на паричното предлагане в края на първото шестмесечие е 74.7%. Като се отчита регистрираната инфлация за същия период, реалното свиване е 10%. То е само с един пункт повече от реалното съкращаване на широките пари през 1993 г. и дава основание да се смята, че през първата половина на 1994 г. БНБ не е успяла рязко да засили упражняваната и преди парична рестрикция. Липсата на положителни промени в реалния сектор през периода април – юни 1994 г. наложи паричната политика на БНБ да започне постепенно да се приспособява към повишената инфлация, за да се поддържа ликвидността на банковата система. Това естествено води до запазване на инфлационните очаквания у икономическите агенти.

ДИНАМИКА НА ПАРИЧНИТЕ АГРЕГАТИ

Източник: БНБ.

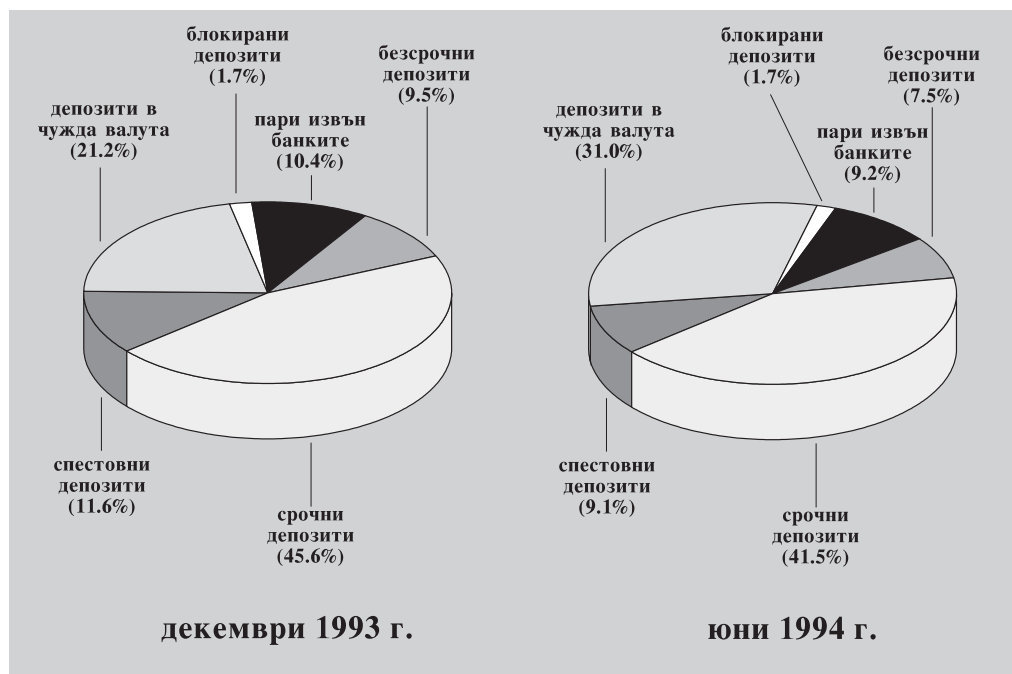
За първите шест месеца на 1994 г. левовият компонент на широките пари нарасна с 34.7 млрд. лв., или с 18.5%, при 23.8% за същия период на 1993 г. В края на юни 1994 г. годишният ръст на паричната маса в левове е 52.3% при 59% за 1993 г. Данните показват, че по отношение на този компонент на паричното предлагане рестрикцията на БНБ се е засилила, но увеличеният натиск на валутния компонент не поражда същия ефект по отношение на общата парична маса.

Поради повишената инфлация през първото шестмесечие на 1994 г. ръстът на паричния агрегат M1 (бързоликвидните пари, включващи парите извън банките и текущите сметки в левове) се ускори в сравнение със същия период на 1993 г. Нарастването на парите извън банките продължи да изпреварва увеличението на средствата по текущите сметки. В резултат на това де-

лът на парите извън банките достигна 55% от паричния агрегат М1 при 52.1% в края на 1993 г. Посоченото отношение е близко до регистрираното в края на юни 1993 г. (54.7%), което показва, че не са настъпили съществени промени в предпочитанията на икономическите агенти за разплащания в брой.

През шестмесечието квазипарите, включващи срочните, спестовните и депозитите в чуждестранна валута, нараснаха със 78.1 млрд. лв., или с 41.1%. Това е с 15.2 пункта повече, отколкото за същия период на 1993 г., и се дължи изцяло на обезценяването на лева.

СТРУКТУРА НА ПАРИЧНОТО ПРЕДЛАГАНЕ

Източник: БНБ.

За полугодие срочните депозити се увеличиха с 25.9 млрд. лв., или с 23.4%. В сравнение със същия период на 1993 г. прирастът е намалал с около 2 млрд. лв., а темпът се е съкратил на половина. Причините са няколко: отслабване на доверието в лева след валутната криза в края на март и силно отрицателни реални лихви след ценовия скок през април, понижаване на реалните доходи на населението и нарастваща агресивност на рекламата за инвестиране в акции въпреки липсата на закон, регламентиращ функционирането на капиталов пазар в страната.

За шестте месеца ръстът на срочните депозити е по-малък от начислените за периода лихви, което показва, че в банките вече не само не се внасят свежи пари, но и част от лихвите се теглят за текущо потребление или инвестиране в чужда валута. Посочената тенденция се наблюдава и през двете тримесеция: през първото размерът на нетно изтеглените лихви е 1.8 млрд. лв., а през второто – 1.7 млрд. лв. В течение на полугодие предпочитанията на населението и фирмите бързо се променят. Най-силно е доверието в лева през януари, когато срочните депозити нарастват със 7.7 млрд. лв. (7%), а най-слабо през март – увеличение само с 48 млн. лв., което е под 0.1%. Едва през юни прирастът на срочните депозити надхвърля с 329 млн. лв. размера на начислените лихви, което свидетелства за частично възвръщане на доверието в лева.

През полугодие най-голямо нарастване е регистрирано при депозитите в чуждестранна валута – с 50.2 млрд. лв., или с 97.5%. Основната причина е рязкото обезценяване на лева, като ефектът е в две посоки: от една страна, номинално нарастване на левовата равностойност на валутата, а, от друга – растеж в доларово изражение. За шестте месеца депозитите в чуждестранна валута са се увеличили с 321 млн. щ. д., или с 20.4%. Това е значително пове-

че от начислените за периода лихви и ясно говори за предпочитание към инвестиране в чуждестранна валута. Най-силно то се проявява веднага след мартенската валутна криза – през април депозитите в чуждестранна валута се увеличават със 112 млн. щ. д. През януари и юни е регистриран приблизително еднакъв ръст от около 70 млн. щ. д., което показва, че въпреки поскъпването на лева доверието в него се възвръща много бавно.

2. Вътрешен кредит

През първото шестмесечие на 1994 г. нетните външни активи на страната намаляха със 70.1%, като активите се увеличиха със 112%, а пасивите – със 78.1%. Главна причина за значително по-силно изразената динамика в сравнение със същия период на 1993 г. е рязкото обезценяване на лева, но не бива да се пренебрегва и влиянието на възстановеното външно финансиране, което също води до нарастване на чуждестранните активи и пасиви.

НАРАСТВАНЕ НА ВЪТРЕШНИЯ КРЕДИТ

Показатели	януари – юни'93		януари – юни'94	
	млрд. лв.	XII'92=100%	млрд. лв.	XI'93=100%
Вътрешен кредит	61.5	25.4	159.4	40.2
в левове	15.0	17.6	38.0	30.2
във валута	23.2	19.3	137.9	71.8
Кредит за правителството	27.4	30.5	97.5	50.3
в левове	15.6	51.3	6.7	6.5
във валута	11.8	19.9	90.8	100.4
Кредит за нефинансовите държавни предприятия	28.4	21.1	42.1	25.3
в левове	17.0	23.0	9.4	12.5
във валута	11.4	18.7	32.7	35.9
Кредит за частния сектор	5.7	32.3	19.7	54.9
в левове			5.3	21.0
във валута			14.4	136.4

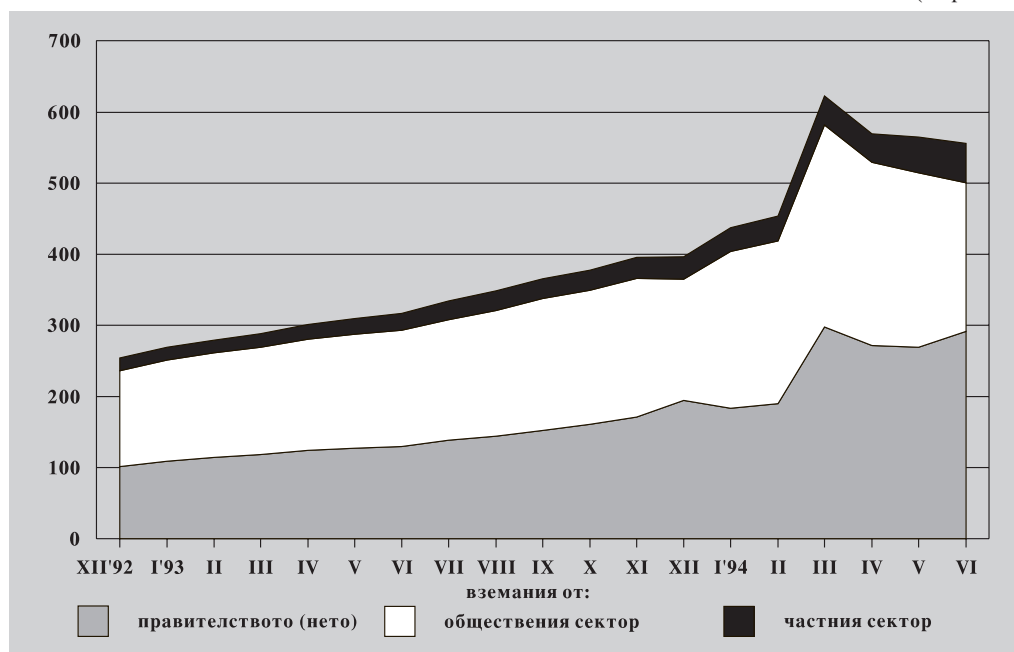
Източник: БНБ.

За полугодieto нарастването на вътрешния кредит е 40%, което е с 4.5 пункта над ръста на паричната маса. Подобна е картината и в края на юни 1993 г., когато разликата е около 6 пункта. В края на първото шестмесечие годишното увеличение на вътрешния кредит е 83%, или с 8.3 пункта повече, отколкото на паричната маса. Близостта на тези два темпа показва, че в условията на липса на външни източници за вътрешно кредитиране прилаганата от БНБ рестрикция по отношение на паричната маса се разпространява с приблизително същата сила и върху кредитните агрегати.

За шестте месеца ръстът на левовия кредит е само 10.5%, което в сравнение със същия период на 1993 г. е под една трета. През последните три месеца той слиза дори под 1%. Главна причина е прилагането на Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г. (ЗУНК), което преустанови автоматичното начисляване на дължими лихви по тези кредити. Има основание да се твърди, че преобладаваща част от прираста на вътрешния кредит за полугодieto, който е 21.5 млрд. лв., представлява отпуснати нови кредити както за правителствения сектор, така и за държавните и частните фирми.

ДИНАМИКА НА ВЪТРЕШНИЯ КРЕДИТ

(млрд. лв.)

Източник: БНБ.

За разлика от 1993 г. през първото шестмесечие на 1994 г. нарастването на валутния компонент е по-голямо – със 71.8%. Главна причина е обезценяването на лева, но заслужава да се отбележи, че ръстът в доларово изражение е 278 млн. щ. д., или 4.7%. По размер той е близък до начисляваните лихви, но промените в структурата по сектори дават основание да се смята, че през последните месеци се отпускат нови валутни кредити за държавни и частни фирми.

Приложението на ЗУНК през първото шестмесечие на 1994 г. повлияло силно върху разпределянето на вътрешния кредит между правителствения и неправителствения сектор. Докато за левовите кредити счетоводните операции бяха отразени в окончателните баланси на банките за 1993 г., за валутните преоформянето започна през юни и продължава няколко месеца. Това доведе до скокообразно преразпределяне на вземанията във валута между секторите в края на полугодieto, което затруднява сравнимостта на данните с предходни периоди.

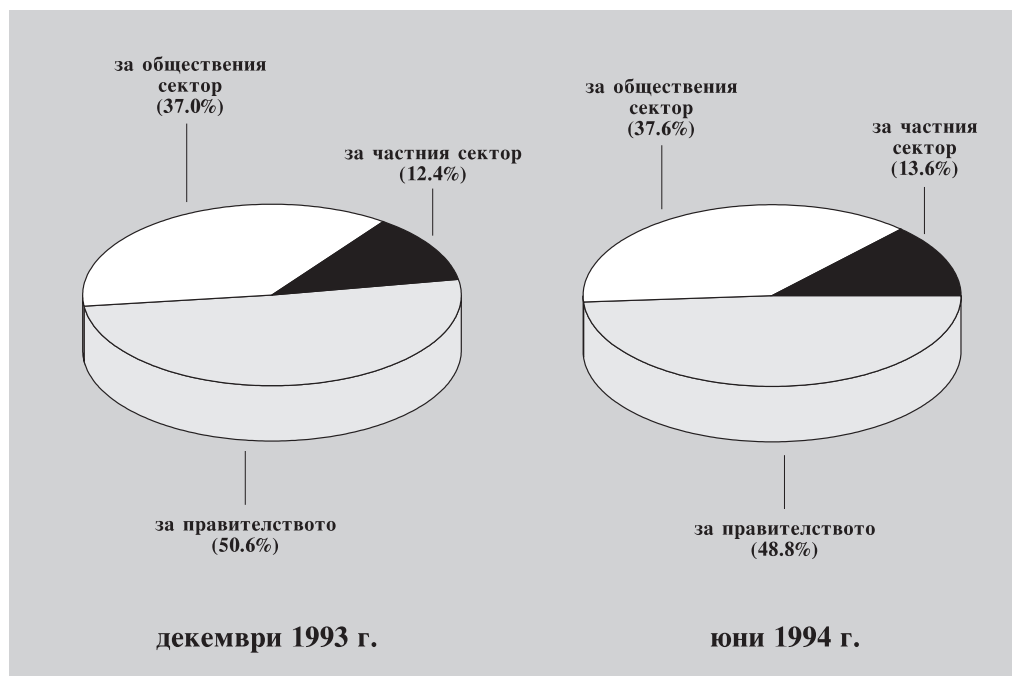
За полугодieto кредитът за правителствения сектор се увеличи с 97.6 млрд. лв., или с 50.3%. Преобладаващата част е от валутния компонент, нараснал с 90.8 млрд. лв. (100.4%) главно в резултат от голямото обезценяване на лева и прилагането на ЗУНК. В доларово изражение прирастът се равнява на 613 млн. щ. д., от които 443 млн. щ. д. от емитираните облигации, деноминирани във валута. Това показва, че по-малко от една четвърт от предвидения в ЗУНК обем валутни кредити е преоформена през юни.

За първите шест месеца на 1994 г. нетните левови вземания от правителствения сектор се увеличиха с 6.7 млрд. лв., или с 6.5%. В сравнение със същия период на миналата година се наблюдава значителен спад в потребностите от кредит – с 8.9 млрд. лв., или с 44.8 пункта. Данните показват рязко отслабване на натиска за изместване на неправителствения сектор на кредитния пазар. Следва да се отбележи обаче, че забавянето в темпа на нарастване на кредита за правителствения сектор се дължи не само на по-доброто изпълнение на приходната част на бюджета, но и на отлагане на редица разходи, поради което се очаква да се засили натискът на бюджетния дефицит върху паричната политика през второто полугодие.

През периода януари – юни кредитът за неправителствения сектор се увеличи с 61.9 млрд. лв., или с 30.5%. За разлика от миналата година по-бързо

е нарастването на валутния компонент – с 46.3% срещу 14.6% на левовия. С изпреварващи темпове се кредитира частният сектор: за полугодieto левовите вземания от него нарастват с 5.3 млрд. лв. (21%), а валутните – с 14.4 млрд. лв. (136.4%). В доларово изражение ръстът на последните е 142 млн. щ. д. (44.1%), показвайки едно от главните направления, в което търговските банки пласират прираста на депозитите в чужда валута.

СТРУКТУРА НА ВЪТРЕШНИЯ КРЕДИТ (левов компонент)

Източник: БНБ.

За шестте месеца вземанията от нефинансовите държавни предприятия се увеличиха с 42.1 млрд. лв., или с около една четвърт. При левовите вземания темпът е два пъти по-малък от общия, а обемът – 9.4 млрд. лв. Вземанията във валута нарастват с 32.7 млрд. лв. (35.9%), но в доларово изражение се свиват с 477 млн. щ. д. главно в резултат от прилагането на ЗУНК. Посоченото нарастване на кредита за нефинансовите държавни предприятия може да се смята за достатъчно за момента, предвид продължаващия, макар и забавен, спад в обществения сектор на националното стопанство.

За разлика от 1993 г. през първите шест месеца на 1994 г. на кредитния пазар не се наблюдава ефектът на изтласкване на реалния сектор от правителствения. Главна причина за това е относително по-малката потребност на бюджета от кредит. В същото време бързо развиващият се частен сектор привлича все повече кредити (вкл. и валутни). Посочената тенденция е положителна и нейното запазване може да има благоприятен ефект при предстоящото оживление в производството.

3. Парични инструменти и паричен пазар

Рефинансиране

Към 30 юни 1994 г. предоставените от БНБ средства за рефинансиране на търговските банки са 26 593 млн. лв., вкл. овърдрафт от 361 млн. лв. За последните 3 години това е най-голямата по размер сума, предоставена от БНБ на търговските банки за осигуряване на тяхната ликвидност, като спрямо 31 декември 1993 г. нарастването е с 10 835 млн. лв., или с 68.75%.

Анализът на използването на рефинансирането като паричен инструмент на БНБ за директно въздействие върху ликвидността на търговските банки

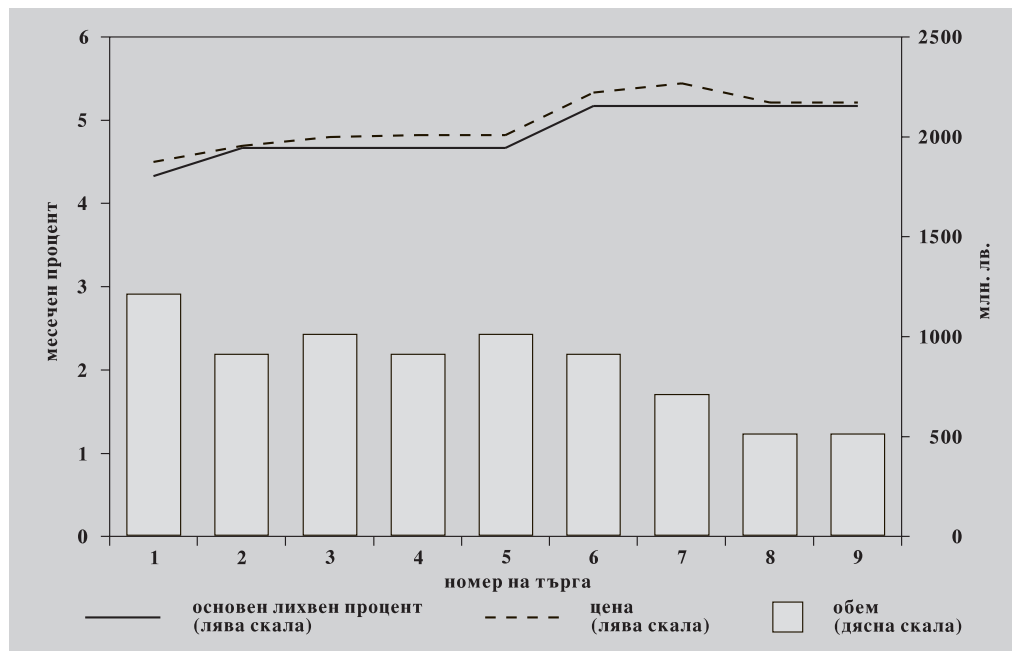
показва, че в края на първото шестмесечие на 1994 г. 40% от търговските банки са осигурили своята ликвидност без рефинансиране от БНБ. От друга страна, само на три от рефинансираните търговски банки БНБ е предоставила 20 млрд. лв., или около 77% от сумата за рефинансиране, като нарастването спрямо 31 декември 1993 г. при тези три банки е в размер над 12 млрд. лв.

В структурно отношение най-голям е дялът на предоставените заеми срещу залог (54.1%), следвани от сконтовите заеми и авансите срещу банков записи на заповед (27.4%). Дялът на предоставените необезпечени депозити е 18%, в т.ч. предоставени средства от търга за междубанкови депозити – 1.9%, ползван овърдрафт – 1.5% и други депозити по отделни решения на УС на БНБ (вкл. и Решение № 273 от 1 октомври 1992 г. за временен недостиг на ликвидност) – 15.1%.

Депозитни търгове

През първата половина на 1994 г. БНБ проведе само 9 търга на междубанкови депозити в левове. На търговските банки бяха отпуснати от БНБ 7600 млн. лв. необезпечени депозити, което представлява 42.9% от предоставените депозити на проведените търгове през първите шест месеца на миналата година. Към 30 юни 1994 г. размерът на отпуснатите депозити чрез търга е само 500 млн. лв., като намалението спрямо 31 декември 1993 г. е повече от 5 пъти, когато същият е бил 2550 млн. лв. С развитието на операциите на открития пазар (включително и провеждането през май т. г. на търгове за сключване на репо-договори за покупка на ДЦК с уговорка за обратна продажба) търговете за междубанкови депозити в левове ще отпаднат като форма за необезпечено рефинансиране на търговските банки.

ТЪРГОВЕ ЗА МЕЖДУБАНКОВИ ДЕПОЗИТИ ПРЕЗ ПЪРВОТО ШЕСТМЕСЕЧИЕ НА 1994 Г.

Източник: БНБ.

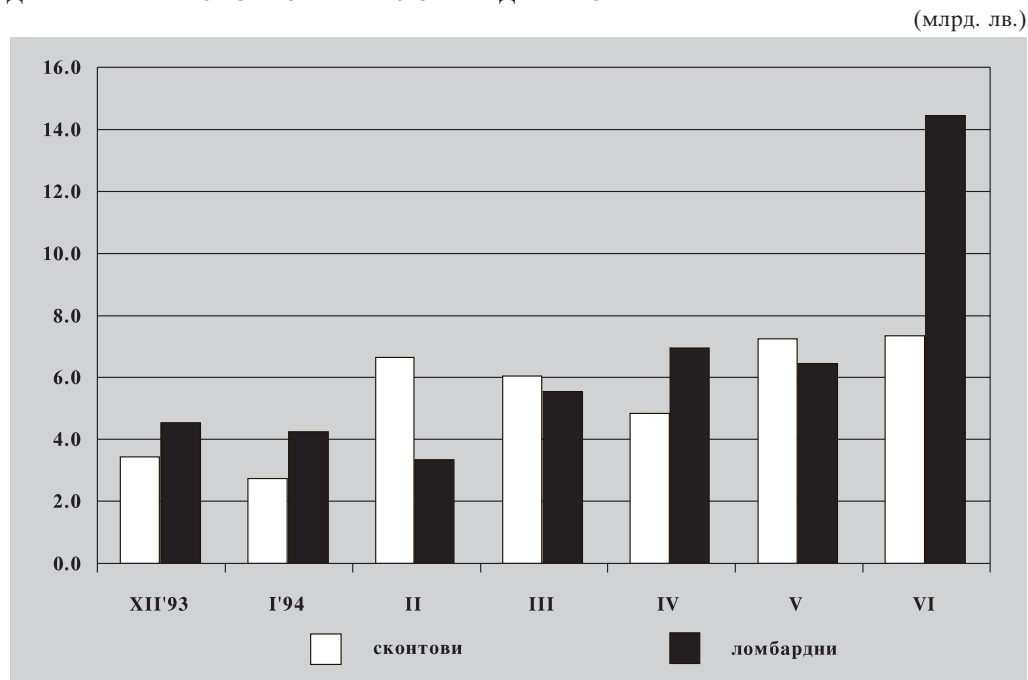
Ломбардни заеми

През първата половина на 1994 г. настъпиха съществени промени в размера и структурата на ломбардните заеми.

В изпълнение на Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г., приет от Народното събрание на 20 декември 1993 г., 17 търговски банки с над 50% държавно участие получиха дългосрочни държавни безналични левови облигации в размер на 26.3 млрд. лв., с които се замениха необслужваните (към 30 юни 1993 г.) повече от 180 дни кредити в левове, договорени до 31 декември 1990 г. с държавни предприятия, фирми и търговски дружества с над 50% държавно участие. От март 1994 г. поради вло-

шената ликвидност на някои търговски банки БНБ започна да предоставя ломбардни заеми срещу залог на левови облигации, получени по ЗУНК, а от юни т. г. – и заеми срещу залог на облигации, деноминирани в щатски долари.

ДИНАМИКА НА СКОНТОВИТЕ И ЛОМБАРДНИТЕ ЗАЕМИ

Източник: БНБ.

За периода от 1 януари до 30 юни 1994 г. са предоставени 136 ломбардни заема за 23 млрд. лв., а са издължени 164 за 13 млрд. лв. В резултат на това ломбардните заеми от 4548 млн. лв. към 31 декември 1993 г. достигнаха към 30 юни 1994 г. 14 459 млн. лв., или нарастването е 317.9%.

В структурно отношение към 30 юни 1994 г. преобладават предоставените заеми срещу залог на облигации по ЗУНК – 89.3%, срещу залог на облигации по ПМС № 244 и ПМС № 186 – 7.2%, и само 3.5% срещу залог на съкровищни бонове и облигации, емитирани от Министерството на финансите за покриване на бюджетния дефицит.

Сконтови заеми

Размерът на сконтовите заеми към 30 юни 1994 г. е 7345 млн. лв., или 27.6% от общата сума за рефинансиране. В сравнение с декември 1993 г. заемите са се увеличили с 3946 млн. лв., или 116%, в резултат главно на приети за скотиране записи на заповеди, издадени от търговските банки за предоставяне на кредитен ресурс под формата на аванси, както и за финансово осигуряване на земеделието през 1993/1994 г. Освен това са приети за рескотиране по-голям брой и за по-големи суми търговски ценни книжа, издадени от фирми. В сравнение с юни м. г. в резултат на горепосочените причини сконтовите заеми са увеличени с 4633 млн. лв., или със 170%.

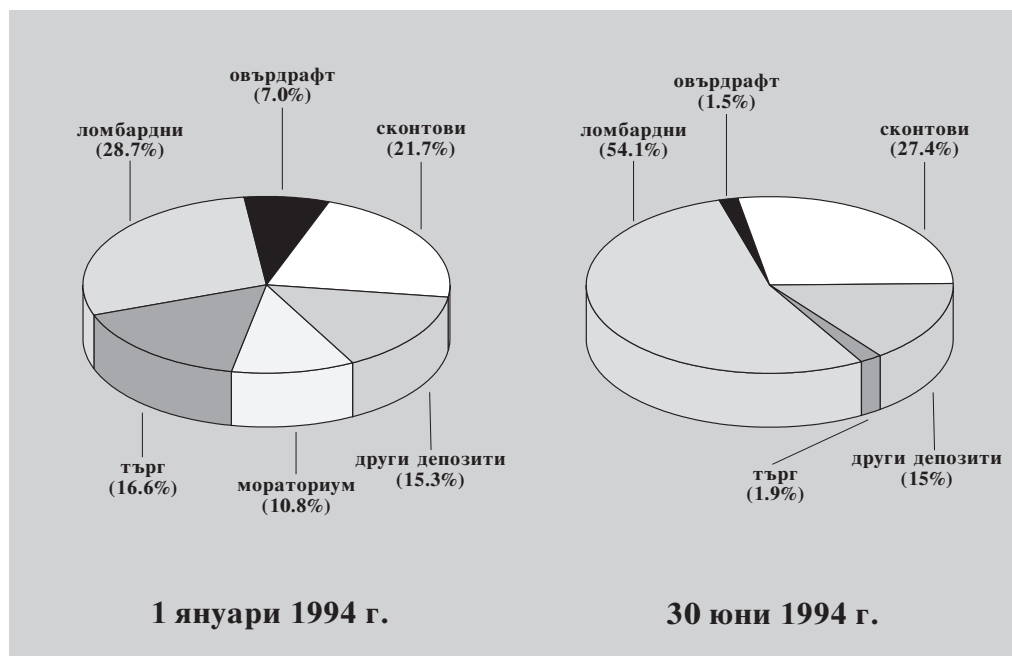
За периода януари – юни 1994 г. са разрешени 227 сконтови заема за 31 878 млн. лв.

Краткосрочни депозити

Сериозните затруднения за осигуряване на необходимата ликвидност на отделни търговски банки, както и забавяне предоставянето на държавните дългосрочни облигации, деноминирани в щатски долари, които да бъдат използвани като залог за получаване на ломбардни кредити, наложиха през първото шестмесечие на тази година да бъде предоставен значителен обем краткосрочни необезпечени депозити.

За периода януари – юни 1994 г. БНБ предостави на търговските банки 377 краткосрочни необезпечени депозита за 300 917 млн. лв. От тях за временен недостиг на ликвидност на търговските банки на основание Решение № 273 от 1 октомври 1992 г. на УС на БНБ са предоставени 358 краткосрочни депозита в размер на 282 385 млн. лв. Към 30 юни 1994 г. 4 депозита за 205 млн. лв. са неиздължени.

ФАКТИЧЕСКИ ОСТАТЪЦИ НА ДЕПОЗИТИТЕ И ЗАЕМИТЕ, ПРЕДОСТАВЕНИ НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ

Източник: БНБ.

Преобладаващата част от ползваните краткосрочни необезпечени депозити са за срок от един до три дни, но отделни банки са ги ползвали почти през целия период дори когато лихвата по тях стигна своя максимум – 120%.

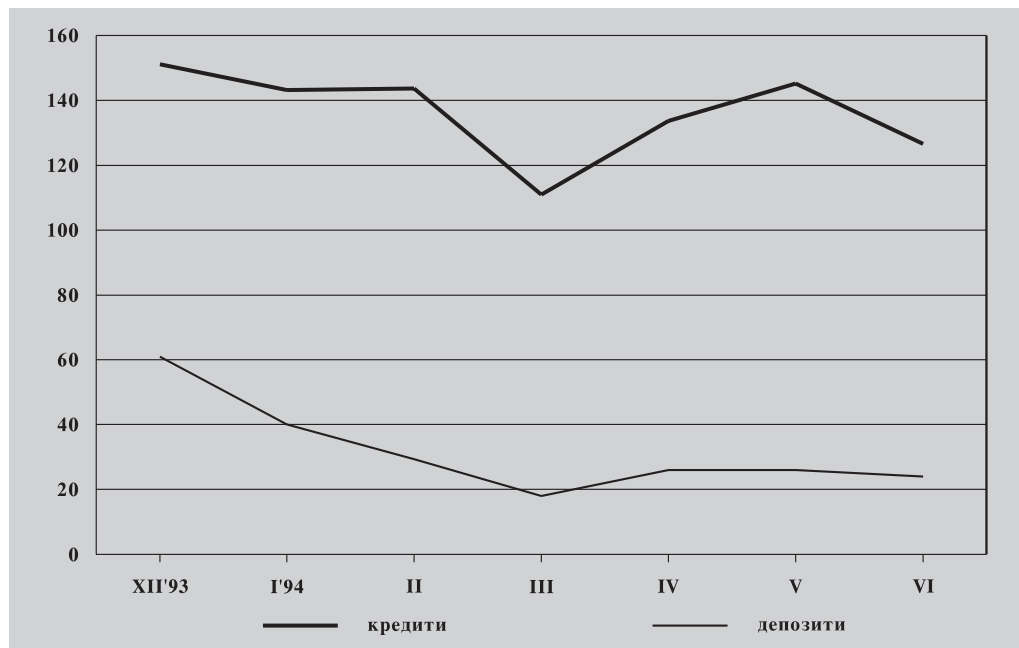
На основание чл. 30, ал. 3 от Закона за БНБ по решение на Управителния съвет бяха предоставени на 4 търговски банки 19 краткосрочни необезпечени депозита в размер на 18 532 млн. лв. за посрещане на изискванията за ликвидност. Към 30 юни т. г. са неиздължени 5 депозита за 3662 млн. лв. поради ненастъпил срок на погасяване.

Рефинансиране на търговските банки във валута

Поради отсъствието на специализирана финансова институция в страната, която да кредитира вносно-износните операции, и през първата половина на настоящата година БНБ продължи да рефинансира търговските банки във валута срещу залог на търговски ценни книжа (записи на заповед) за срок от три месеца. Обемът на валутното кредитиране през полугодieto бе относително устойчив (с изключение на спада, отбелязан през март) със слабо изразена тенденция към понижение. В края на юни обемът на отпуснатите на търговските банки валутни кредити възлезе на 126.6 млн. щ. д. при 151.1 млн. щ. д. в края на миналата година, който е по-малък с 24.5 млн. щ. д., или 16.2%. Използвани валути по заемите останаха щатският долар и германската марка. Прилаганите лихвени проценти по заемите в долари и марки през полугодieto бяха 9% годишно. За доларовите заеми лихвеният процент се увеличи с 1.5 пункта спрямо миналогодишното си равнище (7.5% годишно), докато за марките лихвите се запазиха.

ВАЛУТНО РЕФИНАНСИРАНЕ НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ

(млн. щ. д.)

Източник: БНБ.

Наред с кредитите БНБ и през 1994 г. продължи да предоставя на търговските банки депозити във валута. Обемът на валутните депозити на БНБ в банките (след известни колебания през 1993 г.) през първото шестмесечие на 1994 г. бележи тенденция към постепенно понижаване (с изключение на растежа от 2 млн. щ. д. през април), която е още по-отчетливо изразена, отколкото при валутните кредити. В края на анализирания период обемът на депозитите във валута възлезе на обща сума 24 млн. щ. д. при 61 млн. щ. д. в края на миналата година, което е с 37 млн. щ. д. (или 60.6%) по-малко. Валутните депозити също бяха предоставяни в щатски долари и германски марки. Лихвените проценти – при доларовите депозити между 6.5% и 8% годишно, а при депозитите в марки – между 7% и 9% – се покачиха спрямо диапазона от 6.5% – 7% годишно, характерен за миналогодишните лихвени равнища за депозитите от двата вида валута.

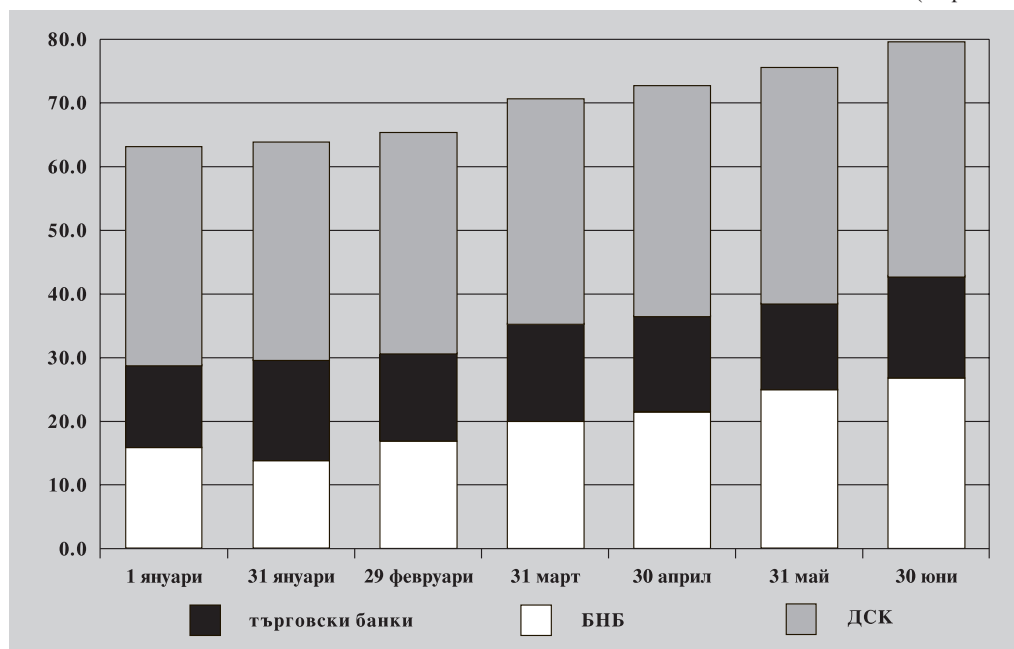
Операции на открития пазар

Възходящото развитие на операциите на открития пазар както по обем на сключените сделки, така и по обхват на търговските банки – участници в него, ги превърнаха в основен паричен инструмент за регулиране ликвидността на банковата система. Общият обем на сделките за полугодията възлиза на 247 079 млн. лв., от които 124 169 млн. лв. покупки (окончателни и репосделки) и 122 910 млн. лв. продажби (окончателни и репосделки) – или среднодневният оборот на БНБ на вторичния пазар е 1373 млн. лв. Наличният портфейл на БНБ в ДЦК възлиза на 5.6% от общо емитираните. Относителният дял на търговските банки – участници на пазара, достигна 70%, като отделни банки редовно използват операциите на открития пазар за ежедневното управление на ликвидността си.

Успоредно с ежедневните операции след приемането на Временните правила за операциите на БНБ на открития пазар от май т. г. започна провеждането на търгове за репо-договори. Проведените три търга до края на първото полугодие все още не дават достатъчно основание да се прецени ефективността им, но във всички случаи те са положителна стъпка за заменяне на необезпеченото рефинансиране с обезпечено.

ОБЕМ НА ПАРИЧНИЯ ПАЗАР

(млрд. лв.)

Източник: БНБ.

Минимални задължителни резерви и кредитни тавани

През първите шест месеца на 1994 г. БНБ за първи път след началото на реформата използва минималните задължителни резерви като инструмент за провеждане на парична политика. В края на март в общия пакет рестриктивни мерки за овладяване кризата на валутния пазар бе включено и увеличаване на минималните задължителни резерви от 7% на 8%.

През полугодieto продължи определянето на месечни кредитни тавани. Тяхната роля за ограничаване на кредита за неправителствения сектор обаче значително намаля с разширяването на операциите на открития пазар и нарастването на отпусканите валутни кредити. Поради тези причини използването им за целите на паричната политика след юни бе преустановено.

Взаимоотношения между търговските банки

Кредитни ресурси на междубанковия пазар

През първата половина на 1994 г. междубанковият пазар остана най-развитият сектор на паричния пазар, от който търговските банки си осигуряваха необходимите ресурси. Към 30 юни 1994 г. дългът по предоставените депозити на междубанковия пазар е 53 322 млн. лв., което е два пъти повече от отпусканите от БНБ ресурси на търговските банки. Най-голям е относителният дял на дълга по предоставените ресурси от ДСК – 37 442 млн. лв., или 70.2 % от общия размер.

Две са по-съществените изменения, настъпили на междубанковия пазар през първото полугодие. От една страна, значително се увеличи делът на предоставените ресурси за срок до 1 седмица, вкл. и за 1 ден, като само за юни този дял е 40.6% при 17.4% за същия период на миналата година. От друга страна, някои банки, явно направили необходимите изводи от досегашната практика, започнаха да изискват и обезпечаване на предоставените ресурси. Засилената гъвкавост и гарантираност на операциите на междубанковия пазар са доказателство за положителни изменения на този пазар.

Лихвен процент на междубанковия пазар

За периода януари – юни 1994 г. кредитните ресурси на междубанковия пазар се предоставяха с надбавка в рамките на 1.5 – 3 пункта над основния лихвен процент. Тя е сравнително по-висока от надбавката над основния лихвен процент през цялата минала година, когато най-високата ѝ стойност достигна през декември 1.2 пункта. Високата надбавка над основния лихвен процент, по която се предоставяха ресурсите на междубанковия пазар, се дължи на по-голямото търсене на ресурси в резултат на прилаганата от БНБ рестриктивна политика за намаляване ликвидността на банковата система, за да се стабилизира валутният пазар. Но дори и за определени периоди, когато предлагането превишаваше търсенето, цената на ресурсите оставаше почти неизменно висока, тъй като явно подобренията ликвидност имаше краткосрочен характер.

4. Лихви по операции на търговските банки

Както и през изминалите години след началото на банковата реформа, през първото шестмесечие на 1994 г. лихвите по депозитите и кредитите на търговските банки останаха тясно свързани с лихвената политика на БНБ. Макар да се смята, че влиянието на търсенето и предлагането на кредитни ресурси продължава да расте, все още основният лихвен процент, определян от БНБ, е ядрото, около което се формират лихвите по операциите на търговските банки.

През шестмесечието като част от провежданата парична рестрикция БНБ последователно следваше ограничителна лихвена политика. Още в началото на януари основният лихвен процент бе повишен от 52 на сто на 56 на сто годишно, а засилващото се напрежение на валутния пазар в средата на март принуди БНБ повторно да го увеличи до 62% – най-високото равнище след началото на реформата. За разлика от предходните години през лятото БНБ се въздържа от традиционното сезонно понижаване на лихвите, с което показва последователност в намеренията си да неутрализира оставащите инфлационни очаквания. В същото време в течение на полугодieto чрез лихвите по останалите парични инструменти БНБ дозираше силата на упражняваната рестрикция. По време на мартенската валутна криза рязко бяха повишени лихвените проценти по овърдрафта и предоставяните необезпечени депозити, а след отминаването ѝ постепенно бяха предприети стъпки за нормализиране ликвидността на банковата система.

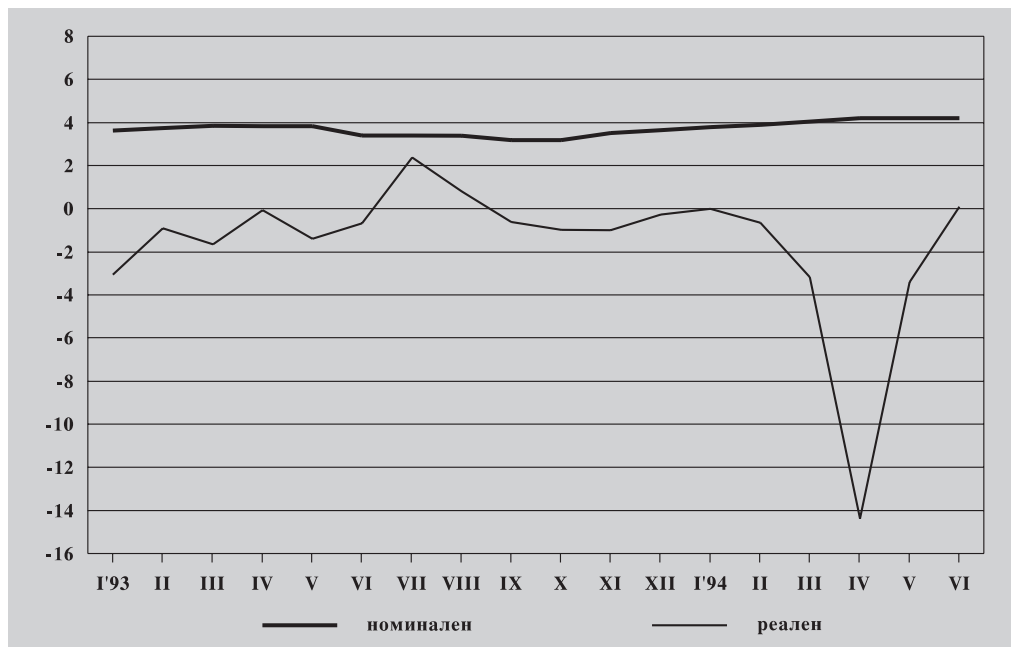
През първото полугодие лихвите на търговските банки по депозитите следваха динамиката на основния лихвен процент. За шестте месеца лихвите по едномесечните срочни депозити, които остават преобладаващи, се повишиха постепенно от 3.64% месечно в края на 1993 г. до 4.21% в края на юни т. г. Увеличението е с 0.36 пункта повече, отколкото през първата половина на 1993 г., главно под влияние на по-високото ниво на основния лихвен процент. Нарастването бе регистрирано почти изцяло през първото тримесечие, докато през второто запазващите се високи инфлационни очаквания и напрежението на валутния пазар застрашаваха депозитната база и не позволиха да се намалят лихвите по депозитите.

Въпреки по-високите номинални лихви по депозитите реалните загуби на спестителите през първите шест месеца на 1994 г. бяха по-големи в сравнение със същия период на 1993 г. Почти през целия период лихвеният процент по едномесечните депозити, дефлиран с индекса на потребителските цени от кошницата на НСИ, остана отрицателен. Едва през юни бе регистрирана единствената му положителна стойност от 0.09%, а минимумът му бе през април (-14.37%). За шестте месеца реалната загуба на спестителите достигна 20.35%, или с 12.8 пункта повече, отколкото за същия период на 1993 г., и с 13.08 пункта – отколкото за цялата 1993 г. Акумулираните силно отрицателни реални лихви по депозитите заедно с обезценяването на лева са главната

причина за регистрираното подкопаване на депозитната основа през разглеждания период. Те не създават предпоставки за понижаване на номиналните лихвени проценти през лятото, като традиционната сезонна печалба не може да компенсира натрупаните вече загуби за спестителите.

МЕСЕЧНИ ЛИХВЕНИ ПРОЦЕНТИ ПО ЕДНОМЕСЕЧНИ ДЕПОЗИТИ

(%)

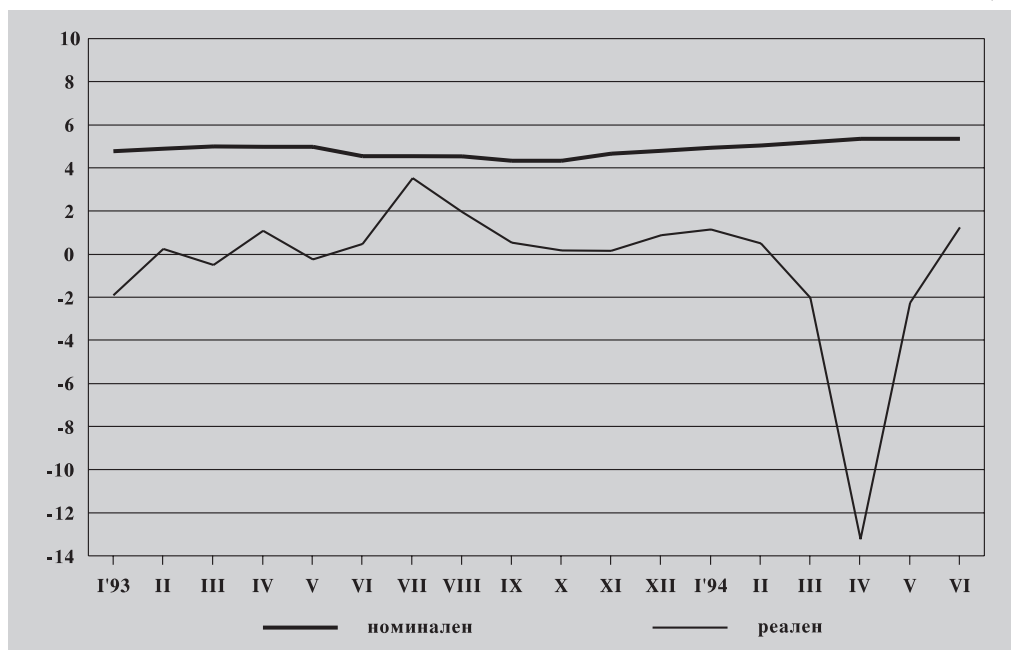
Източник: БНБ.

През полугодия лихвите на отпусканите от търговските банки краткосрочни кредити (които преобладават) също следваха динамиката на основния лихвен процент. За шестте месеца те се повишиха от 5.20% през декември 1993 г. до 5.94% през юни 1994 г. Увеличението е с 0.17 пункта повече, отколкото при лихвите по депозитите за същия период, което доведе до по-нататъшно нарастване на лихвения диференциал. Въпреки липсата на промени в основния лихвен процент през второто тримесечие лихвите по кредитите продължиха слабо да растат, което може да се счита за индикатор за по-голямо търсене. В същото време обаче високите номинални лихви по левовите кредити доведоха до нарастване на валутните кредити въпреки укрепването на лева през второто тримесечие.

За шестте месеца на 1994 г. реалната цена на кредита бе значително пониска, отколкото за същия период на 1993 г. Лихвеният процент по краткосрочните кредити, дефлиран с индекса на инфлацията, през три от месеците бе слабо положителен, през два – слабо отрицателен, а през април бе -13%. Докато акумулираната реална цена за кредитополучателите бе 0.77% за първото тримесечие (при -2.21% през същия период на миналата година), за полугодията тя спадна до -12.4%, или с близо 12 пункта под равнището си през юни 1993 г. В този смисъл условията за кредитиране на реалния сектор през 1994 г. са по-благоприятни в сравнение с 1993 г., като това се проявява в ускоряване на кредита за частния сектор.

МЕСЕЧНИ ЛИХВЕНИ ПРОЦЕНТИ ПО КРАТКОСРОЧНИ КРЕДИТИ

(%)

Източник: БНБ.

През първото полугодие въпреки някои колебания разликата между лихвените проценти на търговските банки по отпусканите кредити и привличаните депозити продължи да нараства: през юни 1994 г. тя достигна 1.73 пункта при 1.56 през декември и 1.51 през юни 1993 г. Главна причина за растящия лихвен диференциал остават загубите от лошите кредити въпреки прилагането на ЗУНК. Доходът, получаван от търговските банки по емитираните от правителството облигации, е едва една трета от основния лихвен процент, което е твърде малко в сравнение с цената на привлечените средства. В създалата се обстановка търговските банки се опитват частично да компенсират своите загуби чрез увеличаване на лихвения диференциал. Въпреки това обаче финансовото състояние на основните притежатели на посочените акции продължава да се влошава, което реално застрашава стабилността на банковата система и ограничава възможностите на БНБ да осъществява своята парична политика.

V. Емисионна дейност

Количество на емисията

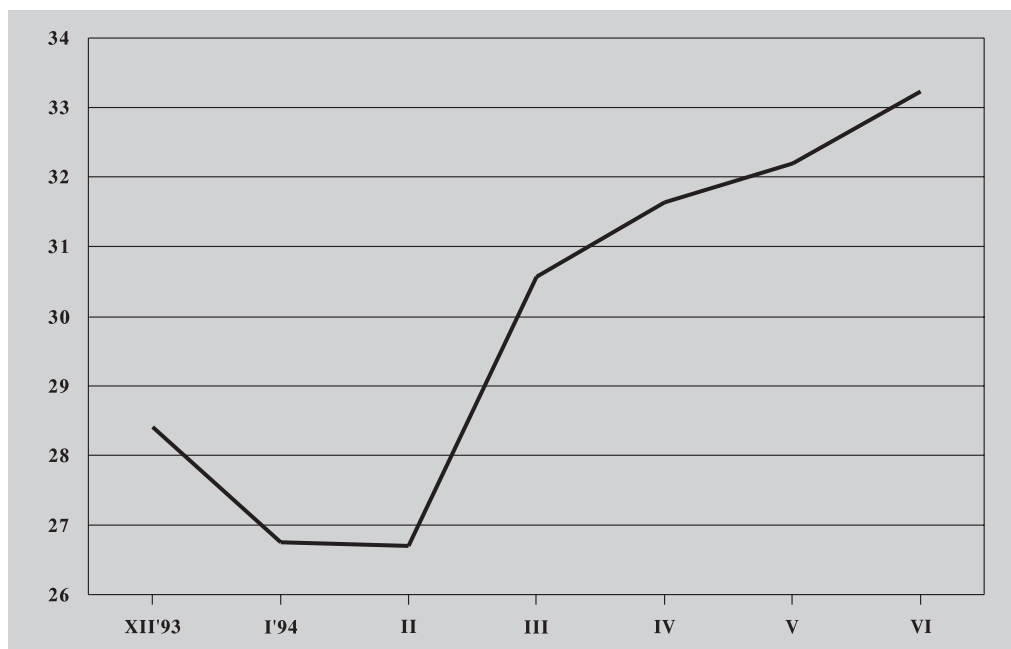
В края на първото шестмесечие на 1994 г. парите в обращение достигнаха 33.2 млрд. лв. и нараснаха с 4.8 млрд. лв. в сравнение с края на 1993 г., или със 17%. Темпът на нарастване на широките пари бе 35.5% и е над два пъти по-голям от този на парите в обращение.

Относителният дял на масата на парите в обращение към общата парична маса от 11.7% в края на 1993 г. намаля на 10.1% в края на юни 1994 г. Продължава тенденцията от последните няколко години – в края на първото полугодие да се намалява интересът на населението към налични пари, а през второто емисионната дейност на БНБ да е по-активна.

През първото шестмесечие на 1994 г. не се промениха съществено факторите, влияещи пряко или косвено върху масата на наличните пари, и тяхното нарастване е напълно нормално. Продължиха да действат голяма част от тях, като: висока инфлация, номинален ръст на доходите, особености на системата за разплащания в страната, нарастваща задлъжнялост на фирмите, недостатъчно развит паричен пазар и др. За наблюдавания период индексът на потребителските цени е 59.4 – близо три пъти и половина по-висок от нарастването на масата на парите в обращение, т.е банката е обслужвала обращението на стоковия продукт при други равни условия с по-малко налични пари.

ПАРИ В ОБРАЩЕНИЕ (извън касите на БНБ)

(млрд. лв.)

Източник: БНБ.

Анализът на динамиката на масата на парите в обращение през полугодие показва, че през първите два месеца на годината в сравнение с края на 1993 г. се наблюдава известно намаляване. През март обаче тя рязко нарасна и в края на тримесечието достигна 30.6 млрд. лв. В сравнение с края на 1993 г. увеличението е с 2.2 млрд. лв., или със 7.6 %, а само за март – с 3.9 млрд. лв., или с 14.5%. Високият ръст на масата на парите в обращение през март се дължи главно на задържането на повече налични пари у населението за покупка на стоки и заплащане на услуги поради повишените инфлационни очаквания след обезценяването на лева на валутния пазар и на въведения от 1 април данък върху добавената стойност. През следващите три

месеца на полугодие то нарастването е общо 2.7 млрд. лв., т.е с 1.2 млрд. лв. по-малко от ръста през март.

Наличните пари в касите на търговските банки в края на полугодие то бяха 3 млрд. лв. при 3.3 млрд. лв. в края на 1993 г., т.е. те намаляха с 0.3 млрд. лв. Данните показват, че търговските банки независимо от инфлационните процеси и разгърнатата клонова мрежа се стремят по-добре да управляват наличните парични средства в касите си.

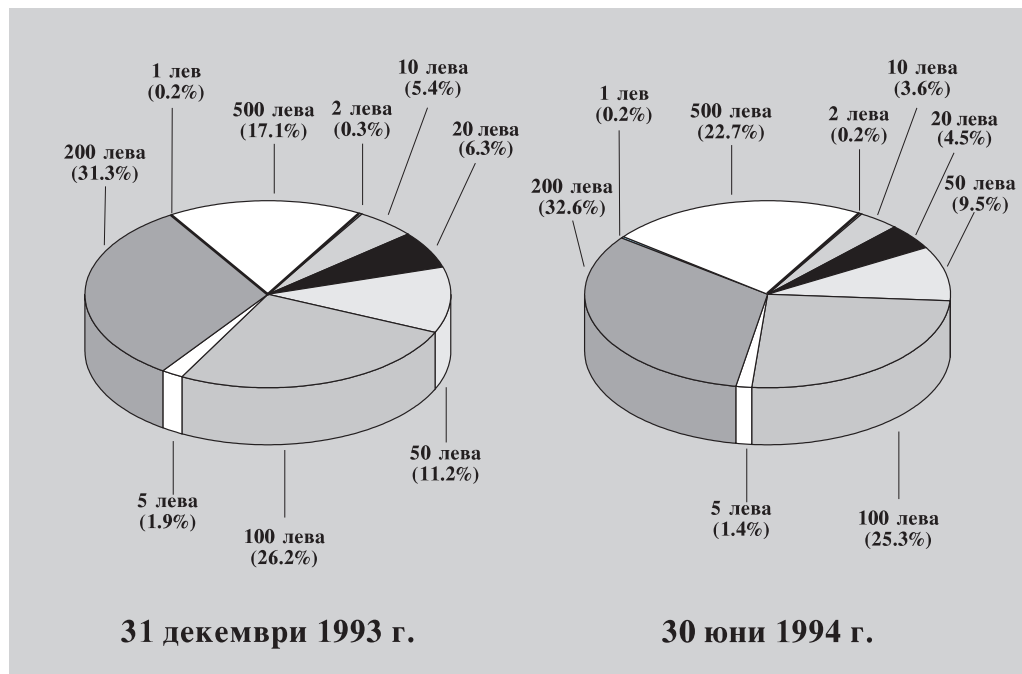
В резултат на емисионната дейност на БНБ и политиката по отношение на касовите наличности от страна на търговските банки парите извън банките в края на първото шестмесечие на 1994 г. достигнаха 30.3 млрд. лв. Това е с 5.1 млрд. лв., или с 20.3% повече от края на 1993 г.

Купюрен строеж

В сравнение с края на 1993 г. през първото шестмесечие на 1994 г. настъпиха промени и в купюрния строеж на емисията. За нормалното обслужване на налично-паричния оборот по-удобни се оказаха купюрите с по-висок номинал (100, 200 и 500 лв.). В края на юни 1994 г. те представляваха 80.6% от стойността на банкнотите при 74.6% в края на 1993 г. и 44.4% за 1992 г. В същото време относителният дял по бройки банкноти на тези купюри в общия брой банкноти в края на периода е 25.4% при 19.6% в края на 1993 г. и 7.1% в края на 1992 г.

В края на периода банкнотите с новата символика, емисии след 1991 г., (20, 50, 100, 200 и 500 лв.) достигнаха 85.8% от стойността на банкнотната емисия, като в края на 1993 г. те бяха 79.6%, а по бройки банкноти – 32.8% за полугодие то при 24.9% в края на 1993 г.

КУПЮРЕН СТРОЕЖ НА ЕМИСИЯТА ОТ БАНКНОТИ*

* Относителният дял на купюрите е направен на база стойности.

Източник: БНБ.

В изпълнение на решенията на УС на БНБ банката продължи през периода постепенно да изтегля банкнотите със старата символика след нормалното им изхажване. По-интензивно се изтегляха банкнотите от по-ниските номинали поради по-бързото им износване.

Във връзка с това и с оглед подобряване купюрния строеж на банкнотите в обращение, създаване на по-добри условия за касово обслужване на банковите клиенти и поддържане чистотата на паричното обращение, както и за постепенно изтегляне от обращение на банкнотите със старата символика, БНБ плащаше предимно с банкноти от новите емисии. Необходимостта от

по-ниските номинали банкноти се задоволяваше с монети, емисия 1992 г.

„Средната“ банкнота, пусната в обращение в края на юни 1994 г., е 55 лева при 42 лева в края на 1993 г. и 19 лева в края на 1992 г. Нарастването на „средната“ банкнота в обращение се дължи, от една страна, на пуснатите в обращение банкноти от по-високи номинали, а от друга – на по-малкия брой банкноти в обращение през 1993 г. и първата половина на 1994 г. Само за първото шестмесечие на 1994 г. в сравнение с края на 1993 г. броят на банкнотите в обращение намаля с около 70 млн., което се дължи основно на изтеглените от обращение изхабени банкноти от ниските номинали.

Независимо че „средната“ банкнота в обращение нараства, отчитайки потребностите на налично-паричния оборот от по-високи купюри, купюрният строеж на банкнотите в обращение не е оптимален.

През разглеждания период емисионната дейност се осъществяваше в условията на задържаща се инфлация и отчитайки бъдещите потребности на паричното обращение, БНБ ще продължи да пуска в обращение банкноти с по-висок номинал. Пускането на новите номинали банкноти ще бъде насочено към оптимизиране на емисионната дейност и паричното обращение.

Емисия на монети

През периода съгласно установената практика БНБ продължи да емитира възпоменателни монети.

С Решение № 101 от 24 март 1994 г. УС на БНБ определи и предложи, а Министерският съвет с Протокол № 31 от 11 април 1994 г. одобри стойностите, параметрите и дизайна на сребърна възпоменателна монета, посветена на XV световно първенство по футбол – САЩ'94 – „Футболна мрежа“, с номинал 500 лева и на златна възпоменателна монета на историческа тематика – Храм-паметник „Св.Александър Невски“, с номинал 10 000 лева.

Благородни метали

В края на първото шестмесечие на 1994 г. златният резерв на БНБ достигна 1 031 222 тройунции и спрямо края на 1993 г. се увеличи с 14 181 тройунции. Това нарастване е в резултат на включване на преработената част от оборотната наличност във вид, отговарящ на борсовия стандарт.

Продължи тенденцията към увеличаване на оборотната наличност от злато в Главната каса на БНБ. Както и през предходните две години, прирастът на злато е формиран главно за сметка на изкупени количества от вътрешни производители и на златни монети от населението.

В края на юни 1994 г. оборотната наличност на БНБ от сребро намаля в сравнение с 1993 г. вследствие на осъществени сделки в страната и чужбина.

Наличността от платина нарасна в резултат на изкупени количества от вътрешни производители (добив от отпадъци).

Продължава тенденцията продажбите на вътрешни производители да са символични поради свиване на производствата, използващи благородни метали.

НАЛИЧНОСТ ОТ СКЪПОЦЕННИ МЕТАЛИ В БНБ

Показатели	(тройунции)*	
	31.12.1993 г.	30.06.1994 г.
Златен резерв на БНБ**	1 017 041	1 031 222
Оборотна наличност***		
злато	21 277	32 921
сребро	843 221	757 268
платина	4 726	5 228

* Една тройунция е равна на 31.10348 г.

** Златният резерв е на кюлчета, борсов стандарт.

*** Оборотната наличност се състои от злато, сребро и платина в стандартен вид (кюлче, лента и монети държавни емисии).

Източник: БНБ.

VI. Валутна политика

И през първото шестмесечие на 1994 г. валутната политика като част от паричната политика на БНБ бе насочена към поддържане външната стабилност на лева. Продължиха да се проявяват характерните за предишната година неблагоприятни вътрешни и външни фактори. Сред тях главните са: икономическият спад, отрицателният външнотърговски баланс и общият резултат по платежния баланс през първото тримесечие, ембаргото върху остатъчна Югославия.

Наред с това през първото тримесечие напрежението на валутния пазар постепенно се засили поради действието на допълнителни фактори, по-важните от които са:

- значително изчерпване на първоначалното подценяване на лева, което в условията на растяща вътрешна инфлация оказва все по-силен натиск за номинално обезценяване на лева;

- намаляване на разполагаемия валутен резерв в резултат от решението на Народното събрание за заделяне част от него за посрещане на първоначалните плащания във връзка със сключването на сделката по външния дълг;

- нарастващи инфлационни очаквания поради въвеждането от 1 април на данъка върху добавената стойност и коригиране цените на основните енергоносители;

- политическа нестабилност след приемането на бюджета за 1994 г. в края на февруари.

В усложнената обстановка БНБ бе в състояние да поддържа относителна стабилност на лева с цената на постепенно изтощаване на валутните резерви, които стигнаха до критичния минимум. Рязкото обезценяване на лева в края на март бе неизбежно и показа, че периодът на силно подценения лев отминава и по-нататъшното му номинално обезценяване все по-плътнo ще следва инфлацията в страната.

През второто тримесечие след засилване на паричната рестрикция и възстановяване на външното финансиране в резултат от сключеното трето стъпен-бай споразумение с МВФ позицията на лева укрепна частично. Въпреки това напрежението на валутния пазар остана да тлее. Главен фактор за поддържането му бе повишеното търсене както от търговските банки, които в очакване на възобновяването на финансовите потоци с чужбина след предстоящата сделка по външния дълг бяха по-консервативни към обема на необходимата им валута, така и от населението и фирмите, частично загубили доверие в лева и проявяващи склонност към инвестиране във валута.

Валутната политика оказваше силно влияние върху паричната политика на БНБ. През първото тримесечие с цел овладяване на нарастващото напрежение на валутния пазар БНБ повиши основния лихвен процент и цената на редица парични инструменти, което доведе до значително намаляване ликвидността на банковата система. През второто тримесечие централната банка предприе мерки за частично възстановяване на ликвидността, но оставащото напрежение на валутния пазар не ѝ позволи да намали основния лихвен процент.

1. Валутен пазар

Количествени параметри

Обемът на спот-операциите на валутния пазар през първото шестмесечие на 1994 г. – измерен както чрез общите покупки, така и чрез общите продажби – бе близък до регистрирания през съответния период на 1993 г. и сравнително уравновесен (нетните продажби са около 57.4 млн. щ. д.).

ВАЛУТЕН СПОТ-ПАЗАР ПРЕЗ ЯНУАРИ – ЮНИ 1994 Г.

(млн. щ. д.)

Обем	А. купени	Б. продадени	В. салдо
1) БНБ с клиенти	37.9	87.1	-49.2
2) търговски банки с пълен лиценз	415.9	471.9	-56.0
3) междубанков, само ТБ с пълен лиценз	765.2	767.6	-*
4) междубанков, вкл. БНБ (3+6А)	880.4	882.8	-*
5) БНБ общо (1+6)	153.1	255.2	-102.1
6) БНБ с ТБ с пълен лиценз	115.2	168.1	-52.9
7) междуфирмен**	9.8	9.8	-
8) общо с клиенти (1+2+7)	463.6	569.7	-105.2

* Някои неточности в отчетността водят до минимална разлика между колоните за покупка и продажба, които за междубанковия пазар са идентични.

** Данните са за минималния размер на пазара по текущо наблюдение.

За разлика от първото шестмесечие на 1993 г. купената валута на междубанковия пазар (вкл. БНБ) от клиенти (отбелязвайки незначителен спад – 5%) възлиза на около 1.5 млрд. щ. д. и този път е по-малко от продадената, която (около 1.5 млрд. щ. д.) е регистрирала минимален ръст (също 5%). Тези данни свидетелстват, от една страна, за относителното стабилизиране динамиката на валутния пазар у нас след първите три години на бърз растеж от възникването му през февруари 1991 г., а от друга – регистрират и запазващата се от края на миналата и началото на настоящата година тенденция към превишение (макар и незначително засега) на търсенето над предлагането на валута от реалната икономика. Това е признак за продължаваща слабост на реалния сектор въпреки известни вътрешни и външни стимули за нарастване на износа, а оттам и на притока на валутни постъпления от реалния към финансовия сектор през първите шест месеца на 1994 г. Както полугодieto, така и първото тримесечие на 1994 г. приключи с нетни продажби (в размер на около 116.5 млн. щ. д.) и със свиване на обемите по отношение на първото тримесечие на миналата година (10% при покупките и 6.5% при продажбите).

**Пазар
банки –
клиенти**

При операциите на банките (със и без отчитане на БНБ) с клиенти покупките и продажбите на валутния пазар в сравнение с първото шестмесечие на м. г. значително са спаднали (около два пъти). Този спад – наред с нараналата роля на междубанковия оборот – е отразен и в необичайно високите дялове на междубанковите операции на валутния пазар като цяло. Несъществено увеличение при операциите с клиенти е регистрирано единствено при продажбите на БНБ, но величината му е много ниска, за да окаже влияние върху общия показател. От положително през първото шестмесечие на 1993 г. (76.2 млн. щ. д.) салдото по операциите на банките с клиенти е станало отрицателно (-105.2 млн. щ. д. с БНБ и -56 млн. щ. д. без БНБ) през същия период на 1994 г. Превишението на търсенето над предлагането на валута е отражение освен на непреодоляната слабост на реалната ни икономика, на незатихващите инфлационни очаквания и пониженото доверие към лева, което оказва усилващ се натиск за неговото обезценяване.

**ДЯЛ НА МЕЖДУБАНКОВИТЕ ОПЕРАЦИИ
И НЕТНИТЕ ОПЕРАЦИИ НА БНБ НА ВАЛУТНИЯ ПАЗАР**

(%)

междубанков оборот / купена от клиенти валута (ТБ)	184.6
междубанков оборот / продадена на клиенти валута (ТБ)	162.7
междубанков оборот / купена от клиенти валута (ТБ и БНБ)	194.5
междубанков оборот / продадена на клиенти валута (ТБ и БНБ)	157.9
БНБ – нето продажби / общи продажби на банките на клиенти	18.3
БНБ – нето продажби / салдо на банките с клиенти	97.1

Междубанков пазар

Близо двойно нарасналият обем на операциите, осъществени между търговски банки с пълнен лиценз (спрямо първото шестмесечие на миналата година), почти напълно компенсира (в отбелязаните общи обеми покупки и продажби) спада на операциите с клиенти. Нарасналият обем на операциите на междубанковия пазар е свързан и с необичайно високите за страната дялове на междубанковите операции (със и без отчитане на БНБ) на валутния пазар като цяло, които нараснаха повече от 3 пъти както спрямо съответното полугодие, така и спрямо цялата минала година, а също и от увеличилите се към края на анализирания период стойности (почти 15 млн. щ. д.) на среднодневните обеми на покупките и продажбите на междубанковия пазар. Посочените данни говорят за повишилото се значение на междубанковия пазар като най-съществен компонент на валутния пазар в страната, който опосредства постъпленията от чужбина в икономиката ни и плащанията от България към останалия свят. Същевременно повишената роля на междубанковите операции се дължи до известна степен и на увеличението на арбитражните операции на банките в характерната за полугодията обстановка на макроикономическа неопределеност и политическа нестабилност – както от стремеж за презастраховане срещу валутен риск, така и от опити за извличане на печалби от спекулативни операции.

Пазарна позиция на БНБ

Спрямо първото шестмесечие на 1993 г. БНБ също е увеличила незначително покупките си от и почти 3 пъти продажбите си за банките с пълнен лиценз. В резултат на това от нетен купувач през съответния период на м. г. БНБ се е превърнала в нетен продавач (102.1 млн. щ. д.) както по отношение на операциите си с банки с пълнен лиценз (52.9 млн. щ. д.), така и по отношение на небанковия сектор (49.2 млн. щ. д.). Нетни продажби (най-значителни през януари – 74.1 млн. щ. д.) централната банка е реализирала през първите четири месеца на годината, докато през май и особено през юни тя е била нетен купувач (52.3 млн. щ. д.). Аналогично поведение на валутния пазар банката бе възприела и през съответния период на м. г. Но докато през април 1993 г. тя бе силно изразен нетен купувач, особеност на валутния пазар в началото на април 1994 г. бе необходимостта от масирана интервенция на централната банка в подкрепа на рязко обезценилия се в края на март лев, което доведе до промяна в типичното за месеца превишение на покупките на БНБ над продажбите ѝ. Преобладаващата част (около 50 млн. щ. д.³²) от продадената през полугодията от БНБ на други контрагенти валута е купена от Министерството на финансите за извършване на плащания по външния дълг на страната.

Междуфирмен пазар

Повече от три пъти (до 9.8 млн. щ. д.) е намалял и обемът на покупко-продажбите на междуфирмения пазар.³³ Този спад е признак за укрепналата роля на банките като финансови посредници в икономиката, в т.ч. в търговията с чуждестранни валути. Успоредно с вече по-слабото значение на междуфирмения пазар през полугодията се запази и утвърдилата се в предходни периоди тенденция формиращите се на този пазар курсове масово да се ориентират по централния курс на БНБ за съответната дата. Обичайни от гледна точка на досегашната история на валутния пазар в страната и неговата все още силно изразена сезонност бяха продавачите и купувачите на валута през полугодията. „Зимно“ търсене на валута в големи обеми имаше от страна на енергетиката, нефтопреработвателната промишленост и от търговците на петрол; инцидентно се търсеше през полугодията от страна на вносителите на захар, от банки с настъпили падежи по плащания към чужбина и от бюджетни организации. Предлагащото на валута през периода се осъществяваше равномерно предимно от машиностроенето (главно транспортното), въздуш-

³² 58 317 978 щ.д., преизчислени по курсове от 6 септември 1994 г.

³³ Поради факта, че данните за междуфирмения пазар са за минималния му размер по текущо наблюдение, пълна съпоставимост с предходни периоди на този етап все пак е невъзможна.

ния транспорт, планинския и морския туризъм, химията и фармацевтиката, хранително-вкусовата и винарската промишленост, цветната и черната металургия и от износители на живи животни.

Структура на пазара по видове валути

През полугодieto се запази доминиращата роля на щатския долар на валутния и особено на междубанковия пазар. Той увеличи дела си в общата структура на валутния пазар от 84.9% на 86.7%, а в структурата на междубанковия пазар – от 89.7% на 93.9% за сметка на намалелото значение на останалите търгувани валути. Въпреки това относителният дял на американската валута в търговията с клиенти отбеляза известен спад по отношение на миналата година. Делът на долара намалел от 79.5% на 71.2% в общите покупки на валута от клиенти за сметка на нарасналите дялове на германската марка (от 15.5% на 21.8%), на френския франк (от 1.1% на 2%) и на останалите търгувани валути (от 2% на 5%) и от 79.9% на 77.1% в общите продажби за клиенти за сметка на покачилите се дялове на германската марка (от 16% на 18.1%), австрийския шилинг (до 1.2%) и другите валути (от 3.3% на 3.7%). Нарасналото разнообразие от търгувани на българския валутен пазар валути е израз на повишаващата се роля на паричните единици, различни от долара и марката, при външнотърговските разплащания на страната.

2. Валутен курс

Динамика на централния курс на долара

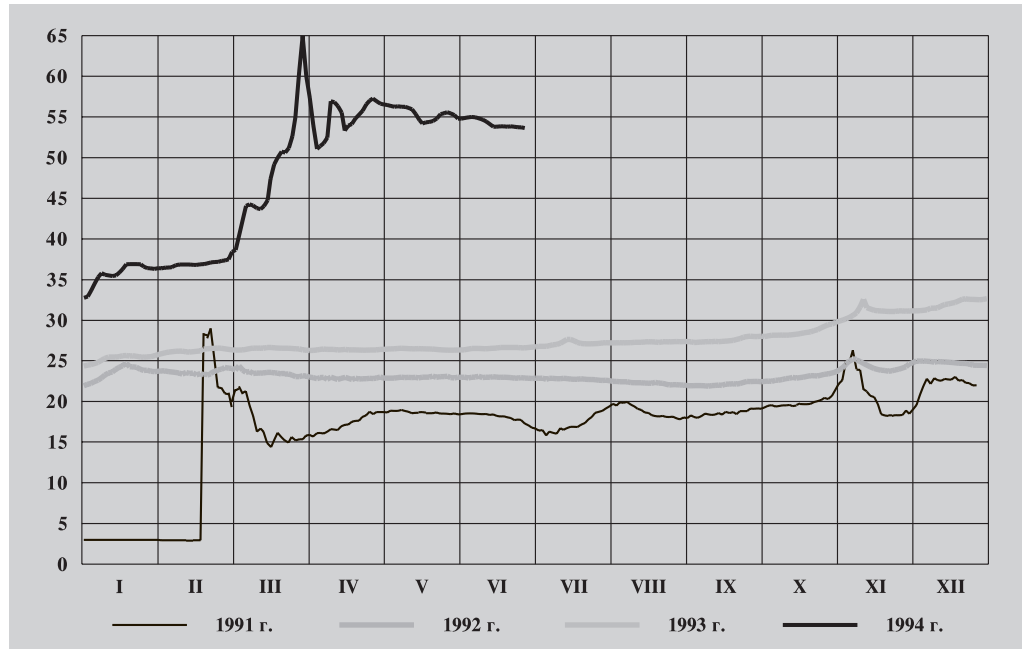
След относителното си успокояване на равнище от 23 – 24 лева през 1992 г. и 26 – 27 лева през 1993 г. динамиката на централния курс на щатския долар на българския валутен пазар през първото шестмесечие на 1994 г. описва необичайна за предходните две години (но наподобяваща тази от съответния период на 1991 г.) траектория. Тенденцията към постепенно изправяне на кривата на валутния курс поради изглаждането на колебанията около тренда, която бе характерна за 1992 г. и 1993 г., през настоящата година бе преустановена. Всъщност кривата на централния курс през януари и февруари 1994 г. до известна степен повтаряше пътя си, изминат през съответните месеци на предходните две години, но на доста по-високо равнище и със съществено по-големи стойности при отклоненията от тренда. Както през първите два месеца на 1992 г. и 1993 г., централният курс на долара отбеляза относително бързо покачване и през януари 1994 г., този път много по-рязко в сравнение с предходните две години (амплитудата за месеца надхвърли 4 лв.), последвано от забавяне на растежа с признаци за относително стабилизиране на по-високи равнища през февруари 1994 г. За разлика от 1992 г. и 1993 г. обаче, когато през март доларът слабо поевтиняваше, през март 1994 г. (особено през последната седмица на месеца) траекторията на централния курс долар/лева очерта границите на първата ясно обособена и остра валутна криза в страната след създаването на междубанковия пазар в началото на 1991 г. В края на март 1994 г. левът поевтиня два пъти в сравнение с края на 1993 г. и с около 75% в сравнение с края на февруари 1994 г. по отношение на основните западни валути, като регистрира най-ниски обменни равнища в периода на функционирането на междубанковия валутен пазар. Непознатите до този момент темпове на обезценяване на националната валута предизвикаха паника у населението и фирмите, която придоби формите на начална валутна субституция и доларизация на икономическите отношения през периода.

В началото на първото тримесечие на 1994 г. напрежението на валутния пазар се подхранваше преди всичко от традиционно действащия сезонен фактор, политическата нестабилност и произтичащото от нея спадане на доверието в лева. Към фундаменталните фактори, като продължаващия спад в производството, неовладения темп на инфлация, почти хроническите дефицити на текущата сметка на платежния баланс и бюджета, натрупаното дългово бреме (към външни и вътрешни кредитори) и високия относителен дял на безработните, през март се прибави и спадането (поради масирани интервен-

ции в подкрепа на рязко поевтиняващата национална валута) на валутните резерви на БНБ до минимума, заделен с решение на парламента за обслужване на сделката по външния дълг, при това в условия на продължаваща 10 месеца пълна финансова изолация на страната.

ЦЕНТРАЛЕН ВАЛУТЕН КУРС

(лв. за 1 щ. д.)

Източник: БНБ.

За да противодейства на бурно развитите се негативни процеси на валутния пазар БНБ мобилизира всички инструменти, с които тя може да въздейства върху финансовите условия в икономиката. Чрез временно споразумение с по-големите участници на валутния пазар, повишаване на основния лихвен процент и неколнократни промени в останалите лихвени проценти, което бе израз на силно рестриктивна политика на левовия пазар, а също чрез масирани продажби на валута централната банка съумя да постигне известни успехи в защитата на лева. През април 1994 г. след постъпването на значителни суми от възобновеното официално външно финансиране в резултат от сключеното трето стенд-бай споразумение и заем по механизма за трансформиране на системата с МВФ (STF) и постигнатото поредно договаряне за разсрочване на външния дълг към страните от Парижкия клуб напрежението на валутния пазар затихна, като впоследствие валутният курс се стабилизира на по-ниски равнища.

След преодоляването на кризата динамиката на централния курс през април се характеризираше с първоначален рязък спад на долара, последван от процес на постепенно (и съпроводено със значителни колебания в двете противоположни посоки) гравитиране към нови равнища на пазарно равновесие (в диапазона между 54 лева и 56 лева за долар). През май и особено през юни се наложи тенденция към плавно укрепване на лева до ниво от 53.658 лева за долар, отбелязано на 30 юни 1994 г. Въпреки регистрираното (по централния курс) в края на анализирания полугодие сериозно поскъпване (с 11.20 лв. за долар, или 17.2%) в сравнение с края на първото тримесечие левът остана силно обезценен (с 21.03 лв. за долар, или 64.3%) по отношение на долара спрямо края на м. г.

Така за първите шест месеца на 1994 г. номиналното обезценяване на лева изпревари натрупаната за същия период инфлация (59.4%) с близо пет пункта, което (с отчитане на ниските темпове на инфлацията в САЩ) означава, че и в реално изражение (при база декември 1993 г.) левът е поевтинял

с два-три пункта. Подобен процес на реално обезценяване не бе наблюдаван през съответните периоди на 1992 г. и 1993 г. Неговото значение е в ценовите стимули, които се откриват пред българските износители на международния пазар, и в ролята, която износът би могъл да изиграе в близка перспектива за експортно ориентиран растеж на националното ни стопанство, ако експортните стимули бъдат незабавно съчетани с положителни изменения в реалния сектор и икономическата политика при подобряваща се международна конюнктура.

Динамика на централните курсове на по-важните чуждестранни валути

Още по-силно номинално обезценяване на лева през полугодieto по отношение края на 1993 г. регистрираха централните курсове на главните международни валути, въпреки че в сравнение с края на първото тримесечие укрепването на лева към тях бе по-слабо изразено, отколкото спрямо щатския долар. В сравнение с края на миналата година най-съществено левът поевтиня към японската йена – с 82.4% (поради покачването ѝ до рекордни следвоенни равнища спрямо долара на международния пазар). Значително поскъпна спрямо лева през съответния период и швейцарският франк (с 81.4%), малко по-слабо (в диапазона между 70% и 80%) укрепнаха централните курсове на германската марка, френския франк, ЕКЮ-то и британската лира.

Същевременно левът поевтиня и към някои доскоро по-бързо обезценяващи се от него валути, сред които са и валутите на държавите – основни търговски партньори на България, като ОНД (Русия), Украйна, Съюзна република Югославия, Румъния, Полша. Това поевтиняване също съдейства за насърчаване на българския износ. Сред главните търговски партньори на България единствено Турция е регистрирала обезценяване на националната си валута спрямо лева, което до известна степен ще оказва задържащо въздействие върху българския износ за тази съседна страна.

Средни курсове, амплитуда, колебливост

Средноаритметичният (непретеглен) централен курс на щатския долар през първото шестмесечие на 1994 г. е 47.548 лв. Нарастването му спрямо средноаритметичния (непретеглен) курс за 1993 г. е с 19.90 лв., или 72%. Темпът на растеж на средномесечния централен курс на долара през първите шест месеца (особено през януари, март и април) също е необичаен за нашия валутен пазар. Средномесечният курс на американската валута растеше скокообразно, достигайки през май най-висока стойност (55.584 лв.), откакто съществува валутният пазар в страната. През юни бе регистрирано единственото за полугодieto понижениe на средномесечния централен курс (до 54.362 лв. за долар). През полугодieto – поради бурната динамика на валутния пазар (особено през януари, март и април) – бяха регистрирани необичайно високи стойности и на показателите, измерващи статистическото разсейване на централните курсове и котировките по месеци и дни. Амплитудата на колебание на централния курс през полугодieto е най-високата (32.187 лв.) за съпоставими периоди в историята на междубанковия валутен пазар, като най-нисък курс на долара бе отбелязан на 3 януари (32.755 лв.), а най-висок – на 31 март 1994 г. (64.942 лв.). Месечните амплитуди през март (27.416 лв.) и април (8.294 лв.) също са най-големите за периода от функционирането на валутния пазар. Средното ниво на колебливост (волатилитет) на курса долар/лев³⁴ бе 2.17%. Отразявайки различна степен на напрежение, месечният показател бе изключително висок през март (5.06%), април (3.56%) и януари (2.17%) и нисък през юни (0.58%), февруари (0.69%) и май (0.72%).

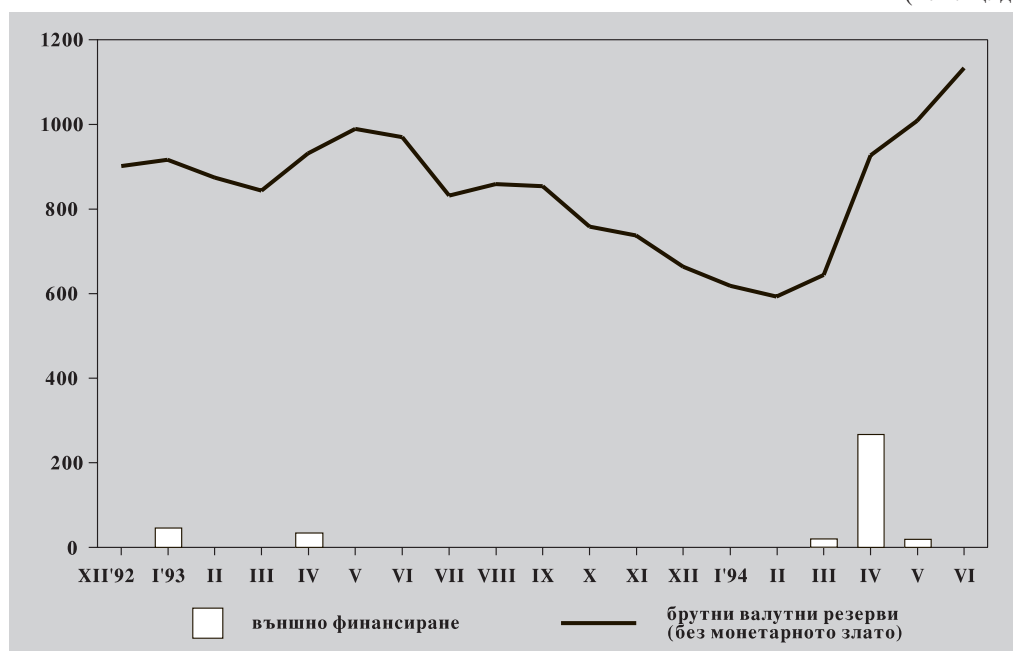
³⁴ Средният за полугодieto показател, както и средномесечните показатели са получени като средноаритметични величини от дневните стойности на показателя. Колебливостта на курса лев – долар при сделките за определена дата е изчислена като средноаритметична величина от абсолютните стойности на разликите между най-високия и най-ниския курс на междубанковите сделки, между централния курс за деня (фиксинга от предходния ден) и най-високия курс на междубанковите сделки и между централния курс за деня и най-ниския курс на междубанковите сделки. Получената средна левова стойност е превърната в долари, като е разделена на централния курс за деня.

3. Валутен резерв

През първите шест месеца на настоящата година брутните валутни резерви на БНБ³⁵ се увеличиха с 469.5 млн. щ. д., или със 70.7%, спрямо равнището си от декември 1993 г. и достигнаха в края на юни 1994 г. 1133.2 млн. щ. д. – най-висока стойност от началото на икономическата реформа у нас. Нарастването е над пет пъти по-голямо в сравнение със същия период на м. г. Така след като от юни 1993 г. до февруари 1994 г. резервите постоянно намаляваха (с изключение на август 1993 г., когато бе отбелязан незначителен ръст), през март 1994 г. тази неблагоприятна тенденция се пречупи и остана без изменение до края на полугодieto.

БРУТНИ ВАЛУТНИ РЕЗЕРВИ И ВЪНШНО ФИНАНСИРАНЕ

(млн. щ. д.)

Източник: БНБ.

Динамиката в нивото на брутните валутни резерви на БНБ през първото шестмесечие на 1994 г. се характеризира с относително слабо понижение през първите два месеца от годината. Регистрираното през февруари равнище на резервите е най-ниското (592.3 млн. щ. д.) от април 1992 г. насам. Нарастването до 644.2 млн. щ. д. през март почти възстанови равнището от края на м. г. (663.7 млн. щ. д.). Последва значително покачване (с 282.7 млн. щ. д., или 43.9%) през април и по-умерено през май и юни.

Официалното външно финансиране и сега е решаващ фактор при попълването на валутните резерви. След като отсъстваше в продължение на 10 месеца (между април 1993 г. и март 1994 г.) преобладаващата тенденция бе към траен спад, докато възобновяването му – макар и незначително през март и май и съществено през април 1994 г. – доведе до бързо натрупване на резерви за относително кратък период. След близо едногодишна пълна финансова

³⁵ Брутните валутни резерви включват авоарите на БНБ в чуждестранна валута в банки извън страната, наличностите в специални права на тираж (СПТ) и резервната позиция на страната в МВФ. Ако се прибави златният резерв на БНБ, който с Решение № 144 на УС на БНБ от 21 април 1994 г. е установен на 1 031 222 тройунции, ще се получи златно-валутен резерв, чието равнище ще бъде доста по-високо от анализирания в текста и ще зависи от избраните цени при оценката на златото в щатски долари. Златният резерв на БНБ по цени от края на юни 1994 г. възлиза на около 400 млн. щ.д.

изолация през март 1994 г. страната получи заем за около 19.9 млн. щ. д. от правителството на Република Австрия. Този кредит е част от постигнатите договорености със страните от ЕАСТ за финансова подкрепа на платежния баланс на България в рамките на официалната помощ, координирана от Групата на 24-те най-развити индустриални държави. Значителното увеличаване на резервите през април бе резултат от постъпилото официално външно финансиране от МВФ, включващо първите траншове на третия едногодишен стенд-бай кредит (в размер на около 33 млн. щ. д.) и на новия в практиката на фонда заем по механизма за трансформиране на системата (около 165 млн. щ. д.), предназначен специално за подпомагане усилията за реструктуриране на икономиките в преход. За майското увеличение (наред с реализираните нетни покупки от БНБ на вътрешния валутен пазар) допринесе и полученият заем от правителството на Кралство Швеция, възлизащ на около 17.4 млн. щ. д.

Вторият основен фактор, който оказва въздействие върху равнището на валутните резерви, са нетните покупки на БНБ на междубанковия валутен пазар. Тя участва в търговията на този пазар за изглаждане на валутно-курсните колебания поради силно изразената сезонност на търсенето и предлагането на валута. Характерно за валутния пазар в досегашната му кратка история е преобладаването на нетни продажби на банката през есенно-зимните месеци, когато търсенето на валута от големите вносителите на енергийни източници е голямо, и на нетни покупки през пролетно-летните месеци, когато предлагането на валута от износители на селскостопански и хранително-вкусови продукти и от туристически фирми проявява тенденция към сезонно нарастване. Въпреки че тази закономерност напоследък все по-често бива нарушавана, БНБ остана нетен продавач на валута и през януари (най-осезаемо), февруари, март и април, докато през май и (особено силно изразено) през юни тя приключи месечните си операции на валутния пазар като нетен купувач. Като цяло за шестмесечния период БНБ е реализирала нетни продажби в размер на 102.1 млн. щ. д. Приблизително половината от тази сума е купена от Министерството на финансите за периодично изплащане на лихви по официалния и търговския дълг на България.

Различните салда, регистрирани по търговския, текущия и общия платежен баланс на страната през първото и второто тримесечие на годината, също са повлияли разнопосочно върху обемите на търгуваната на вътрешния пазар валута, а оттам и върху динамиката на резервите.

Натрупаното в края на юни 1994 г. най-високо равнище на брутните валутни резерви на БНБ след едностранно обявения от България мораториум по изплащането на външния дълг през 1990 г. имаше за цел да улесни окончателното осъществяване на сделката за намаляване дълга и неговото обслужване към банките – кредитори от Лондонския клуб, като част от него биде използвана за покриване на еднократните първоначални разходи по съгласуваната с МВФ операция за редуция и разсрочване на дълга ни. Високото равнище на резервите позволи БНБ да разполага със значителни средства и след първоначалните плащания по сделката. В перспектива обаче за поддържане на платежоспособността по дълговите плащания решаващо значение ще има бързото възстановяване на положителните салда по платежния баланс. Главни насоки за реализирането им са нарастването на валутните постъпления по текущата сметка и същественият прилив на чуждестранни инвестиции и търговски кредити по капиталовата сметка.

VII. Банков надзор

През първото шестмесечие на 1994 г. БНБ подготви проекти за изменения и подобрения в наредбите за банков надзор. Те произтичат от необходимостта наредбите да станат практически приложими, като са взети предвид конкретните бележки и приложения от експертите на Световната банка. Предстои обсъждане на проектите в УС на БНБ и обнародването им.

Бяха подготвени и предоставени на търговските банки примерни указания, основни правила за провеждане на разумна кредитна дейност.

Изцяло завърши изготвянето на „Наръчник на ревизора“, съдържащ основните правила и техники за извършване на проверки и ревизии в банките.

Лицензии

От началото на годината интересът към учредяване на нови банки непрекъснато нараства. За шестте месеца са представени заявления и документи за лицензиране на повече от 10 банки. В числото на желаещите да получат разрешения са и чуждестранни акционери, фирми, чуждестранни банки за учредяване на самостоятелни банки или техни клонове.

УС на БНБ е дал разрешение за банкови операции на „Райфазен банк“ – София, за самостоятелна дейност; на „Интернационале Нидерланден банк“ – Холандия, за разкриване клон в София. Предоставен бе лиценз за банкова дейност на ТБ „Елит“ – АД, София, ТБ „Моллов“ – АД, София, Корпоративна банка – АД, София.

През полугодieto са издадени лицензии за извършване на сделки с чуждестранни средства за плащане като обменни бюра на 294 фирми и лица от постъпили общо 325 молби. Издадени са разрешения за извършване на банкови сделки на 54 финансови къщи и 15 брокери.

Досегашните наблюдения показват, че финансовите къщи, брокерите и обменните бюра не представят редовно необходимата информация пряко или чрез търговските банки.

От началото на годината поради изтичане срока на валидност за издадени разрешения на обменни бюра са преустановили дейността си 592 обменни бюра. За непредставяне на исканата информация са отнети лицензиите за сделки с чуждестранни платежни средства на още 50 обменни бюра. Част от жалбите на нередовни обменни бюра бяха изпратени на органите на прокуратурата за решение.

В лицензионната дейност все още се допускат определени слабости. Това наложи в началото на 1994 г. да се приемат изменения в Наредба № 2 за лицензирането, за да се направи невъзможно образуването на банка със заеман капитал. Установено е минимално съотношение на поименните акции и акциите на приносител (1:1).

Особено трудни се оказват усилията за установяване на по-строги правила в дейността на финансовите къщи, за да се избегне неблагоприятното им влияние върху валутния курс.

Текущ контрол

Основните задачи, свързани с текущия контрол през изминалия период, включваха разширяване на базата данни за анализ на дейността на търговските банки.

Тук са съсредоточени множество проблеми, които пречат на процеса за осъществяване на банковия надзор:

- Информацията, получавана от търговските банки, не постъпва в определените срокове. Закъсняват главно големите банки с по-разклонена мрежа. Закъснението на една или повече банки води до невъзможност обобщаването на информацията за всички банки.

- Качеството на получаваните сведения от банките е на ниско ниво. Налага се непрекъснато те да се коригират след телефонни разговори и други уточнявания.

- Индиректното получаване на информацията в управление „Банков над-

зор“ е свързано с някои негативни страни – тя се забавя прекалено много, без през този период да се извършва проверка или анализ на получаваната информация.

Независимо от проблемите с обобщената информация могат да се извършват различни проучвания и анализи за конкретни и общи показатели в дейността на търговските банки.

Бъдещите функции на управление „Банков надзор“ са пряко свързани с възможностите за разширяване обхвата на текущия контрол. В началото на 1994 г. се извърши текущ преглед на кредитния портфейл на търговските банки.

Особено внимание се отдели на състоянието на ТБ „Кристалбанк“ – АД. Въз основа на данните от финансовото състояние на банката, извършените анализи на показателите и неблагоприятните тенденции се подготви предложение за въвеждане на особен надзор върху дейността на банката и назначаването на квестор.

Във връзка с разпоредбите на Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени към 31 декември 1990 г., се извършиха съвместни проверки и заверки на изготвените от търговските банки списъци за сумите на кредитите и неплатените лихви.

Введена беше периодична тримесечна информация за поетите от банките задбалансови ангажменти за сумите над 1 млн. лв. За първото тримесечие на 1994 г. данните от представената информация са анализирани и е подготвена записка.

Констатирани са редица слабости и негативни тенденции в някои търговски банки. С ръководствата на Туристспортбанк, Пощенска банка, Първа източна международна банка, Стопанска банка и ТБ „Минералбанк“ са проведени срещи и набелязани мерки за отстраняване на нередностите. През полугодието бе подготвен и обсъждан анализ на финансовото състояние и ликвидността на ТБ „Балканбанк“ – АД.

Като се имат предвид целите и задачите на текущото наблюдение върху финансовото състояние на търговските банки, извършеното през първото шестмесечие на 1994 г. очертава по-ясно програмата и задачите за изпълнение, които налагат редица подобрения в организацията на текущия контрол на банковата система.

Ревизии

През 1994 г. бяха продължени и завършени ревизиите на Стопанска банка и ТБ „Минералбанк“, започнати през 1993 г. С резултатите са запознати ръководствата на банките, което несъмнено помага за набелязване оздравителни програми за тези проблемни банки. Извършени бяха и нови четири ревизии в банки, включени в проекта за предстояща консолидация.

Съвместно със специалисти от Столично данъчно управление бяха извършени проверки в банки и финансово-брокерски къщи за спазване на валутния режим.

По-съществените констатации от ревизиите, които имат значение за банковия надзор, могат да се обобщят в следното:

- влошаване на финансовото състояние на банките като цяло, влияещо се от ниското качество на кредитния портфейл, предполагащ негативно отражение върху лихвените приходи и необходимост от провизиране на нередовни кредити за сметка на оскъдни печалби. В резултат на това повечето банки са далеч от изискваните банков регулатори, съдържащи се в ЗБКД и наредбите на БНБ;

- общата балансова експозиция на големите за някои банки кредити представлява значителен дял от кредитния портфейл или е налице свръхконцентрация на кредитния риск, който оказва негативно отражение върху дейността на тези банки. Наблюдава се тенденция към намаляване доходността на банките поради увеличение относителния дял на необслужваните кредити.

В повечето банки липсват програми и целенасочени действия към намаляване рисковите експозиции и събиране на просрочените вземания.

Кредитната политика и приетите от банките вътрешни правила за разрешаване и отпускане на кредити се прилагат частично или формално по отношение на проучване финансовото състояние на кредитополучателите; липсва контрол от страна на банките върху приеманите обезпечения по отпуснати кредити, текущо наблюдение на състоянието на всеки кредит.

Вътрешният контрол на банките не е добре организиран, не действа достатъчно ефективно, не са ясно конкретизирани целите и задачите му.

Квалификация

За подобряване квалификацията на новопостъпилите специалисти от банковия надзор системно се организират семинари и курсове. За специалистите с по-добра подготовка редовно се осигуряват семинари и тренировъчни курсове в различни централни банки в Европа. Извършени са съвместни ревизии със специалисти по банков надзор от Федералния резерв – Чикаго.

През първото полугодие се проведе конкурс за попълване състава на управление „Банков надзор“, включващ и специалисти за новосформирания отдел за валутен контрол.

VIII. Развитие на банковата и платежната система

1. Състояние на платежната система

През периода продължи нарастването броя на входните точки на платежната система, като от 550 на 1 януари 1994 г. те достигнаха 655 към 30 юни 1994 г., т.е в края на периода една входна точка се пада на около 13 500 жители. По този показател все още има значително изоставане от развитите страни, където на една входна точка се падат от 742 жители (в Белгия) до 2330 жители (в САЩ).

По БИСЕРА – системата за безналични междубанкови разплащания, през периода са извършени 3 142 000 разплащания за 540.952 млрд. лв., или средно на ден за около 4 млрд. лв.

През периода не са извършвани значителни промени в програмно-техническото обезпечение на платежния процес. Започнаха тестове по приемането на комплекса от програмно-технически средства, които ще се използват в изгражданата национална система за разплащания с банкови карти.

2. Правно регулиране на банковата дейност

През изтеклия период БНБ продължи нормотворческата си дейност за допълване и усъвършенстване на подзаконовата уредба на банковото дело.

Съществени промени бяха направени в Наредба № 2 за разрешенията (лицензиите), издавани от БНБ (ДВ, бр. 20 от 1994 г.), и в Наредба № 8 за капиталовата адекватност на банките (ДВ, бр. 19 от 1994 г.). Основната цел на тези промени, от една страна, е да се предотврати възможността банки да се създават със заеман капитал или със средства, чийто законен произход не може да се докаже, и, от друга – да се усъвършенства структурата на капитала чрез определяне на минималния размер на акциите с право на глас.

В Наредба № 2 са въведени допълнителни изисквания към лицата, подали заявление за издаване на банково разрешение. Първо, всички лица, записали над 1% от капитала на банката, трябва да представят сведения, удостоверяващи произхода на средствата, от които са направени вноските за записаните акции, както и да декларират, че тези средства не са заемни. Второ, юридически лица, записали над 1% от капитала, не могат да участват в учредяването на банка, ако не представят най-малко два годишни счетоводни отчета. Трето, общата номинална стойност на акциите с право на глас не може да бъде по-малка от 50% от минимално изисквания за извършване на банкова дейност капитал. Установеното съотношение между акциите със и без право на глас се отнася и за съществуващите банки, като в Наредба № 8 е определен краен срок, до който те трябва да приведат уставите и структурата на капитала си в съответствие с изискванията. Четвърто, лицата, записали акции без право на глас с обща номинална стойност над 1% от капитала, трябва да представят документи, издадени от данъчните органи, които да съдържат данни за размера на платените от тях данъци през последните 3 години, и други сведения. Пето, разрешение за извършване на банкова дейност не се издава, ако заявителят не представи документи, удостоверяващи внасянето на минимално изисквания за банка капитал.

За прилагането на Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г. (ЗУНК – обн., ДВ, бр. 110 от 1993 г.), Управителният съвет на БНБ прие 3 наредби.

Едната от тях е Наредбата за реда и условията за придобиване, обслуж-

ване и изплащане на държавни дългосрочни облигации, емитирани по реда на ЗУНК, издадена съвместно от БНБ и Министерския съвет (ПМС № 33 от 14 февруари 1994 г. – ДВ, бр. 17 от 1994 г.). Тя предвижда придобиването от банките на емитираните (съгласно ЗУНК) безналични държавни дългосрочни облигации (ДДО) да се извършва въз основа на договори с Министерството на финансите, в които се установява и конкретният им размер. По-нататък наредбата определя реда за сключване на сделки с ДДО на вторичния пазар и за изплащането на облигациите и на лихвите по тях. Регистрационният режим на сделките с ДДО се обуславя от обстоятелството, че те са безналични.

С Наредба № 12 от 24 март 1994 г. за реда и условията, при които търговските банки предоставят кредити на държавни предприятия, фирми и търговски дружества, чиито задължения към държавата са отписани по реда на ЗУНК (ДВ, бр. 30 от 1994 г.), се установяват допълнителни, по-строги критерии при предоставянето на нови кредити на посочените предприятия. Забранява се отпускането на нови кредити на тези предприятия, от които банките имат възникнали след 31 декември 1990 г. вземания, класифицирани като несъбираеми или съмнителни (група Б) по смисъла на Наредба № 9 на БНБ от 1993 г. за класифициране на кредитите и образуване на задължителните специални резерви (законови провизии) от банките. Освен това преди да отпуснат нови кредити, банките са длъжни като допълнение на прилаганите от тях процедури за оценка на кредитния риск да анализират и програмите за финансово оздравяване и реструктуриране на предприятията, изготвени и одобрени по установения в ЗУНК ред, като се ръководят от посочените в наредбата критерии. Поначало новите кредити се отпускат на траншове, обвързани с постигането на определени резултати. Приемат се само реални обезпечения.

Наредба № 14 от 12 април 1994 г. за санкциониране на търговските банки за загуби, причинени от реализация на държавни дългосрочни облигации под пазарната им цена (ДВ, бр. 36 от 1994 г.), се прилага за търговски банки с над 50% държавно участие. С този подзаконов нормативен акт се установява начинът за определяне от БНБ на минималната продажна цена на ДДО, емитирани съгласно ЗУНК, и се посочват мерките, които БНБ може да приложи спрямо банките, продали ДДО под минималната им цена.

Важно значение за търговските банки има и приетата съвместно от БНБ и министъра на правосъдието Наредба № 15 от 4 май 1994 г. за реда за продажба чрез търг на движими вещи, заложи в полза на банка (ДВ, бр. 41 от 1994 г.). С този нормативен акт се определя редът, по който банките могат да осъществят извънсъдебно принудително изпълнение върху заложи в тяхна полза движими вещи като обезпечение срещу предоставен кредит. Вещите се продават на търг, провеждан от комисия, определена от банката кредитор, при спазване на установените в наредбата изисквания и процедури. Предвидена е възможност за съдебно обжалване на незаконосъобразните действия на тържната комисия от засегнатите лица.

3. Балансови резултати от дейността на търговските банки

След влизане в сила на Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г., и последвалото поемане от държавата на целия размер на левовите и част от валутните кредити, предмет на този закон, се очакваше да започне процес на финансово оздравяване на големите държавни банки. Очакванията за стабилизация на тези банки обаче не се оправдаха. Засилената икономическа нестабилност и липсата на стопанско оживление в страната се отразиха неблагоприятно върху банковата система. Финансовите резултати от дейността на търговските банки са отрицателни – от общо 44 банки само 9 завършват полугодieto с печалба. Освен държавните загуби понесоха и повечето частни банки, основани след 1990 г.

Банкови активи

Най-високоликвидните банкови активи са паричните средства, включващи касите, и други активи, които търговските банки поддържат в БНБ или други търговски банки за задоволяване на нуждите си от незабавна ликвидност. Основна част от тях представлява минималният безлихвен резерв, по норматив 8% от всички привлечени средства. Първата половина на 1994 г. се характеризира с променяща се ликвидност – наблюдаваха се периоди на свръхликвидност, в които БНБ „стерилизираше“ чрез операциите на открития пазар свободните парични средства, и периоди на недостиг на ликвидност, характеризирани се с продължителни овърдрафт-позиции по разплащателните сметки на търговските банки в БНБ. И в двата случая се поставяше на сериозно изпитание стабилността на националната парична единица.

ОТНОШЕНИЕ ПАРИЧНИ СРЕДСТВА В ЛЕВОВЕ/ДЕПОЗИТИ

(млн. лв.)

Показатели	1992 г.	юни 1993 г.	декември 1993 г.	юни 1994 г.
парични средства	19 513	16 311	21 028	18 467
депозити	104 246	131 913	167 457	204 059
процент	18.7	12.4	12.6	9.0

Отношението на левовите парични средства към депозитите е близко до задължителните 8% и показва стремеж към по-икономично управление на свободните парични средства.

Относителният дял на държавните ценни книжа към общата сума от активите е леко под нивото от 31 декември 1993 г. (9%) и над равнището от същия период на м. г. (3.5%).

През разглеждания период се наблюдава реструктуриране на кредитния портфейл на търговските банки – намаляват вземанията от банки и финансови институции, а се увеличават вземанията от нефинансови институции. Левовите вземания от нефинансови институции и други клиенти се увеличават с 15.9%, а валутните – с 63.9%. За свиването на левовите вземания влияние оказват ограниченията на кредитните тавани, а ръстът на валутните вземания трябва да се разглежда неразделно от темпа на обезценяването на лева, който е 64.3% за периода. От друга страна, състоянието на реалния сектор се отрази и на кредитната активност на банките.

Банкови пасиви

В основната си част пасивните операции на банките са свързани с ресурсното обезпечаване на вложенията в различни видове активи и зависят от цялостната икономическа среда, както и от политиката на търговските банки. Относителният дял на валутния компонент е 73% от привлечените средства и продължава да изтласква левовия (66% в края на годината) поради значителното обезценяване на лева. С приключването на сделката по външния дълг се очаква силно да намалее делът на привлечените средства от банки във валута – представляващи сега 64% от всички привлечени средства.

Наблюдава се промяна в структурата на привлечените средства, като се увеличава делът на привлечените средства от банки (от 68% на 72%), а се намалява относителният дял на привлечените средства от нефинансови институции и други клиенти (от 32% на 27%). Левовите депозити се увеличават с 27% спрямо 1993 г., колкото е акумулираната лихва по срочни депозити за периода.

ПРИВЛЕЧЕНИ СРЕДСТВА

(млн. лв.)

Показатели	декември 1993 г.	юни 1994 г.
Привлечени средства от банки	474 296	815 332
в т.ч.		
в левове	67 366	95 422
във валута	406 930	719 910
Привлечени средства от нефинансови институции и други клиенти	221 630	309 830
в т.ч.		
в левове	167 457	204 059
във валута	54 173	105 770

Увеличаването на капитала с 54% е вследствие по-бързото нарастване на допълнителния капитал (с 64%), което обаче е недостатъчно за достигане на норматива, посочен в Закона за банките и кредитното дело – 1.25 на сто от сбора на балансовата сума на активите и поетите гаранции и други обезпечения.

Увеличаването на основния капитал се извършва по две линии – чрез създаване на нови банки (за периода са учредени 4 банки) и по пътя на увеличаването капитала на съществуващите. БНБ е разрешила на 4 банки с държавно участие да увеличат капитала си за сметка на допълнителния капитал.

Невключените в досегашните консолидации 9 държавни банки имат общ капитал 180 млн. лв., или средно по 20 млн. лв. Всички те завършват полугодieto със загуба или без печалба, като банковата система и обществото продължават да споделят риска от ниската им капиталова база.

4. Връзки с международни финансови институции

През първото шестмесечие на 1994 г. БНБ в тясно сътрудничество с правителството на България продължи да развива отношенията си с международните финансови институции.

Международен валутен фонд

В резултат на успешно приключилите преговори с МВФ на 11 април 1994 г. Изпълнителният съвет на фонда одобри два заема за България на обща сума 185.96 млн. СПТ (около 259 млн. щ. д.), в т. ч.: 69.74 млн. СПТ (около 97 млн. щ. д.) – по третото едногодишно стабилизационно (стенд-бай) споразумение, и 116.22 млн. СПТ (около 162 млн. щ. д.) – по механизма за трансформиране на системата за страните в преход към пазарна икономика.

Наред с редовното изплащане на лихвите по дълга към МВФ започна изплащането на главниците по получените до 1993 г. кредити.

В средата на септември 1994 г. в Изпълнителния съвет се предвижда обсъждане за отпускането на допълнителни средства след сключването на сделката по реструктуриране на дълга към банките кредитори.

Световна банка

През 1993 г. продължи и работата по подготовката за сключване на Заем за инвестиционно финансиране и експортно кредитиране (PIEF), предложен от Световната банка в края на 1992 г. Договорът за заем бе подписан във Вашингтон на 30 септември 1993 г. Първото подзаемно споразумение беше подписано с Първа частна банка и заемът стана ефективен на 24 януари 1994 г.

В началото на 1994 г. завърши и работата по втория транш на Заема за структурни преобразувания на икономиката (SAL) за 100 млн. щ. д., по-голямата част от средствата по които са ефективни от средата на април 1994 г.

В процес на приключване е Заемът за реструктуриране на финансовия и промишления сектор (FESAL) за 150 млн. щ. д., който има изключително значение и чието изпълнение е в зависимост от напредъка на структурната реформа.

През 1993 г. започнаха преговори със Световната банка за отпускането на Заем за развитие на селското стопанство. Съгласно обсъжданите условия на заемното споразумение се очаква през 1994 г. страната ни да получи около 50 млн. щ. д., които ще бъдат предназначени за финансиране както на частни земеделски стопанства, така и на производства, свързани с обработка на селскостопанска продукция. Финансирането на такива проекти ще се извършва чрез български търговски банки посредници.

**Европейска
банка за въз-
становяване и
развитие**

За първата половина на годината Съветът на директорите на банката е одобрил проекти за България на стойност над 10 млн. ЕКЮ.

Постигнат бе напредък в прединвестиционното проучване за създаване на тържища на едро за зеленчуци и други селскостопански хранителни стоки в 12 града на страната. Одобрена бе схемата за държавно гарантиране на тази дългосрочна инвестиция на банката в страната.

На годишната среща на банката, проведена в Санкт Петербург на 18 – 19 април, бе потвърдено решението годишната среща през 1996 г. да бъде проведена в София.

В процес на получаване на лиценз, за да започне дейността си, е „Българска инвестиционна банка“ с акционерно участие на Европейската банка за възстановяване и развитие.

На 24 март 1994 г. бе одобрен проект за създаването на многосекторен инвестиционен фонд за България, а на 24 май – проекти за хранително-вкусовата промишленост, като общата стойност на заделените средства на банката за тези проекти е 10.7 млн. ЕКЮ.

Към 30 юни 1994 г. от 10 проекта с обща стойност 126.4 млн. ЕКЮ, одобрени от страна на банката за финансиране, са подписани договори за 6 проекта на стойност 112.7 млн. ЕКЮ, или 89% от предвиденото финансиране. От тези средства напълно използвани са 4 линии, частично – 6, като остатъкът е 9.1 млн. ЕКЮ, или 8% от договореното. Постигнат е значителен напредък в договарянето и използването на средствата на банката в България, както в количествено изпълнение, така и от гледна точка на типа инвестиции – всички одобрени проекти са за акционерно участие.

**Европейска
инвестицион-
на банка**

ЕИБ и БНБ одобриха Първа частна банка за посредник по заема АРЕХ за 30 млн. ЕКЮ. Подписан бе договор между БНБ и ПЧБ за посредничество по заема. Проектът е отворен за участие и от други банки.

Започна работа звеното за оказване на техническа помощ на банките – посредници по заема, финансирано с пари по програма PHARE. Между другото експертите ще окажат помощ в търсенето и на други подходящи банки за посредничество.

**Техническа
помощ за пре-
структуриране
на банковата
система**

Фактор, подпомагащ изграждането и функционирането на модерна банкова система в България, е техническата помощ, която предоставят международните финансови организации, както и тази, получавана по силата на двустранни споразумения и по линията на специални програми.

Продължиха редовните работни контакти с МВФ за оказване на техническа помощ за по-нататъшното развитие на редица направления от дейността на БНБ. Специална мисия от Отдела за парична и валутна политика на МВФ даде своите препоръки за по-нататъшното развитие на пазарно-ориентирани инструменти за провеждане на паричната политика и развитие на икономическия и паричния анализ.

По линия на програма PHARE в изпълнение на работната програма за 1993 г. в БНБ се работи по следните проекти: развитие на служба „Управление на персонала“, Научна информация и библиотека, ЕООД „БОРИКА“ (Банкова организация за разплащания с използване на банкови карти). Оказана бе помощ и за развитието на Асоциацията на търговските банки в България и Международния банков институт. Започна подготовка за създаване на проекти от общонационално значение, като информационна система за надеждността на кредитополучателите и схема за гарантиране на депозитите. Извършена бе подготвителна работа върху най-значимия за 1994 г. по линия на PHARE проект, предвиждащ извършване на цялостен одит на три консолидирани търговски банки („Софиябанк“, „Хеброс“ и „Експрес“).

В изпълнение на съвместно разработената с правителството на САЩ програма за техническо сътрудничество американското Министерство на финансите изпрати четирима свои съветници към някои управления на БНБ,

Международния банков институт и Обединена българска банка. По тази програма бяха осигурени лектори за Международния банков институт.

**Група на
24-те**

През първата половина на 1994 г. няма увеличение на заделените средства от Г-24 за България. На 20 май в Брюксел бе проведена среща на групата за България, на която бе обсъдено допълнителното ни финансиране. В края на май – началото на юни в София пристигна група на Европейската комисия, която разгледа на експертно ниво условията за отпускане на втори транш на заема за платежния баланс на страната до 150 млн. ЕКЮ. През първата половина на годината бяха получени суми от заделените средства през 1992 г.: 17.4 млн. щ. д. от Швеция и 19.9 млн. щ. д. от Австрия.

IX. Финансови резултати от дейността на БНБ

Основният капитал на БНБ съгласно чл. 7 от Закона за Българска народна банка е 200 млн. лв.

Активите и пасивите в чуждестранна валута се превеждат ежедневно в левове по действащия централен курс на БНБ.

Преоценката на благородните метали за първото шестмесечие на 1994 г. се извършва на база средна цена на златото за изминалия период, обявена в Информационния бюлетин на БНБ (съгласно Протокол № 40 от 24 юли 1991 г. на УС на БНБ).

През първата половина на 1994 г. БНБ е предоставила кредити на държавата (Министерството на финансите) за текущо изпълнение на държавния бюджет в размер на 5000 млн. лв. През този период Министерството на финансите е издължило част от кредитите си в размер на 1631 млн. лв., като остатъците по кредитите към 30 юни 1994 г. са 36 816 млн. лв. спрямо 27 746 млн. лв. за същия период на 1993 г.

Текущите сметки на търговските банки към 30 юни 1994 г. са в размер на 595 млн. лв.

Приходите от лихви за първото шестмесечие на 1994 г. са 18 127 млн. лв., от които най-голям дял имат лихвите от краткосрочните и дългосрочните кредити на Министерство на финансите – 57.73%. Лихвите от предоставените кредити на Министерството на финансите са 10 465 млн. лв. спрямо 8447 млн. лв. за същия период на м. г. Лихвите от предоставени депозити на търговските банки са 6378 млн. лв. спрямо 2174 млн. лв. за шестмесечието на 1993 г. Относителният дял на тези лихви спрямо общия размер от лихви за периода е 35.18 %. Приходите от лихви по валутните операции са 1277 млн. лв., или 7.04 % от общия размер лихви.

Разходите на БНБ за платени лихви през първото шестмесечие на 1994 г. са 3814 млн. лв. спрямо 3231 млн. лв. за 1993 г. Платените лихви са разпределени по текущите сметки на Министерството на финансите в размер на 338 млн. лв., по депозити на търговските банки и Министерството на финансите – 548 млн. лв., по разплащателни сметки на търговските банки – 1914 млн. лв., и по фонд „ДФРР“ – 152 млн. лв.

Българската народна банка е внесла до 30 юни 1994 г. в приход на държавния бюджет остатъка от превишението на приходите над разходите в размер на 10 235.5 млн. лв. спрямо 3 947 800 лв. за същия период на 1993 г.

Разходите на БНБ за издръжка на паричното обращение е 148 млн. лв. спрямо 79 млн. лв. за 1993 г.

Българската народна банка е реализира приходи от операции с ценни книжа за 5 млн. лв. и е извършила разходи по същите за 4.7 млн. лв.

Баланс на Българската народна банка

	30.06.1994 г.	30.06.1993 г.
	<u>МЛН. ЛВ.</u>	
А К Т И В И	182 112	92 460
Наличност в български монети	201	94
Наличност в чуждестранна валута	4	2
Участие в международни институции	2 684	2 379
Наличност в чуждестранни ценни книжа	26 231	11 672
Предоставени депозити и кредити на ТБ	82 849	35 030
Предоставени кредити на държавата	36 816	27 746
Ценни книжа	5 813	1 978
Други активи	27 514	13 559
П А С И В И	182 112	92 460
Основен капитал	200	200
Резервни и други фондове	62 833	22 556
Банкноти в обращение	32 976	22 367
Текущи и депозитни сметки	77 261	40 713
Други пасиви	8 842	6 624

Х. Основни насоки на паричната политика до края на 1994 г.

Икономическите и финансовите условия, в които действаше БНБ през първото шестмесечие на 1994 г., бяха изключително тежки. Засилващото се напрежение на валутния пазар въпреки усилията на БНБ да поддържа стабилността на лева в рамките на разполагаемите валутни резерви доведе до рязко обезценяване на националната валута в края на март. Тя бе последвана от повишена инфлация и загуба на доверието в лева, които съществено измениха структурата на паричното търсене.

В течение на полугодиято БНБ последователно прилагаше умерено рестриктивна парична политика. След кризата на валутния пазар тя временно засили рестрикцията, което наред с възстановеното външно финансиране съдейства за частично възстановяване на позициите на лева и овладяване на ценовия скок. Докато фискалната политика и политиката на доходите останаха в рамките на предварително определените номинални цели, затягането на паричната политика не се оказа достатъчно, за да се възвърне напълно доверието в лева и да се преодолеят инфлационните очаквания, а оттам да се компенсира повишеното търсене на пари. Главните причини за това бяха две. От една страна, структурата на банковата система не позволи по-голяма рестрикция поради ниската ликвидност и нарастващите загуби на няколко големи държавни банки, в които бяха концентрирани емитираните левови облигации в изпълнение на ЗУНК. От друга страна, поради по-малка от необходимата външна финансова подкрепа за предстоящата сделка по реструктурирането на външния дълг през юни БНБ бе принудена да извърши значителни покупки на валута на вътрешния валутен пазар. Те ограничиха възможностите за поскъпване на лева, а доколкото не бяха напълно стерилизирани, доведоха до увеличаване на резервните и широките пари. И двата посочени фактора съдействаха за запазване на инфлационните очаквания, което ще усложни обстановката през втората половина на годината.

Като непосредствени задачи през второто шестмесечие на годината БНБ определя съкращаване на инфлацията и възстановяване на доверието в лева. Постигането на бързи успехи по отношение на първата цел не само ще намали инфлационните очаквания и натиска за номинален ръст на заплатите, но и ще има положителен ефект за постигане на втората цел, която е по-дългосрочна. В същото време БНБ е обезпокоена от обстоятелството, че намаленото количество на валутните резерви на страната след приключването на сделката по външния дълг, както и възможността за политическо напрежение през есента крият опасност от нова валутна криза.

В условия, когато фискалната политика и политиката на доходите не могат да бъдат повече затегнати, желаният спад на инфлацията ще се търси в по-нататъшно засилване на паричната рестрикция и повишаване ефективността на паричните инструменти за нейното провеждане. Тази постановка е в основата на писмото на правителството и БНБ до ръководството на МВФ за увеличаване размера на заема и коригиране стойностите на някои критерии за поведение по текущото стенд-бай споразумение с МВФ. Доколкото от спазването им в края на третото и четвъртото тримесечие на 1994 г. зависи размерът на външното финансиране от официалните международни кредитори, което е решаващо за попълване на валутния резерв, през втората половина на годината цифрови ориентири за паричната политика на БНБ ще бъдат договорените стойности по критериите за поведение, на които БНБ непосредствено въздейства.

Намаляването на инфлацията до около 2% месечно за второто полугодие ще е възможно само при рязко съкращаване на паричното предлагане. При условие че до края на годината не настъпи промяна в реалния валутен курс, нарастването на широките пари следва да бъде около 11%. Така общият

прираст за 1994 г. ще бъде около 50%, което при около 75% годишна инфлация ще осигури реално свиване на паричната маса с около 15%. Средногодишното увеличение на парите ще бъде близко до очаквания номинален ръст на брутния вътрешен продукт и няма да се измени значително скоростта на паричното обращение.

През второто шестмесечие на 1994 г. БНБ ще извърши съществени промени в паричните инструменти с цел да се повиши тяхната ефективност. Още през юли УС на БНБ стигна до заключението, че са изчерпани възможностите на кредитните тавани за провеждане на паричната политика поради намаляващия дял на кредита за неправителствения сектор, който те ограничават. Взето бе решение за отказ от тях и преминаване към управление на резервните пари като основен механизъм за контролиране на паричната маса. Избраният подход ще бъде прилаган в затруднени условия, произтичащи от недостатъчната стабилност и прогнозируемост на паричния мултипликатор и разклатеното доверие в лева, което пряко влияе върху структурата на търсенето на пари.

Във връзка с гореизложеното са разработени цифрови ориентир за изменението на резервните пари, съответстващи на избраните цели и подцели за ръста на паричната маса. При допускане на относителна стабилност на паричния мултипликатор ръстът на резервните пари ще трябва да се ограничи до желания ръст на паричното предлагане. За целта в БНБ се организира система за ежедневен контрол на резервните пари, като анализите и прогнозите на специална работна група ще бъдат в основата на избора и дозировката на паричните инструменти с цел да се следва предварително определена траектория за резервните пари и паричното предлагане.

Прилагането и дозирането на всички парични инструменти ще бъде насочено към достигането на зададените ориентир за резервните и широките пари. През юли УС на БНБ реши да се увеличат минималните задължителни резерви върху привлечените средства от 8% на 9% за юли и 10% от август, а през август – до 20% от задължителните резерви върху привлечените средства във валута да се внасят във валута. До края на годината БНБ ще се стреми да ограничи рефинансирането на търговските банки. С тази цел в началото на август тя изкупи от Стопанска банка по номинал левовите облигации, емитирани по ЗУНК, което създава предпоставки за намаляване на ломбардните кредити. Наред с това БНБ ще се въздържа от по-нататъшно нетно кредитиране на правителството. Основен инструмент за поддържане ликвидността на банковата система и управлението на резервните пари ще бъдат операциите на открития пазар. Те ще се използват също така за стерилизиране на левовата парична маса при нетни покупки на валута от страна на БНБ.

Валутната политика на БНБ ще продължи да бъде насочена към поддържане външната стабилност на националната валута. В зависимост от съотношението между търсенето и предлагането на чуждестранна валута на вътрешния валутен пазар БНБ ще интервенира, за да не допусне резки колебания в движението на валутния курс. Достигнатото равнище в края на полугодия осигурява конкурентоспособност на българския износ, близка до тази в края на 1993 г., и БНБ ще се противопоставя на значителни промени в реалния валутен курс.

Лихвената политика на БНБ също ще бъде насочена за достигане общите цели на паричната политика. Запазващото се напрежение на валутния пазар не дава възможност за намаляване на основния лихвен процент въпреки сезонния спад на инфлацията. След като през юни лихвите по депозитите станаха слабо положителни, необходимо ще е те да останат такива поне още няколко месеца, за да се създадат предпоставки за повишаване на доверието в лева и спадане на инфлационните очаквания. В същото време БНБ ще използва лихвите по операциите си с търговските банки за управляване на тяхната ликвидност и овладяване на възникнало напрежение на валутния пазар.

Постигането на целите на паричната политика и спазването на критериите за поведение, съдържащи се в текущото споразумение с МВФ, изисква добра координация на участието на БНБ на левовия и валутния пазар. Наред с това нараства значението на съгласуваността между фискалната политика и политиката на доходите, осъществявани от правителството, и паричната политика на БНБ. Само при тясно взаимодействие между парламента, правителството и централната банка ще е възможно да се поддържа и укрепва финансовата стабилност в страната и след структурни промени в реалния сектор да се създадат условия за икономическо оживление.

Приложения

Съдържание

Производство и приходи от продажби	79
Заетост и работна заплата	79
Баланс на паричните доходи и разходи на населението	80
Индекси на потребителските цени (предходен месец = 100).....	81
Индекси на потребителските цени	81
Износ по групи страни	82
Внос по групи страни	82
Съотношение износ/внос по групи страни	83
Съотношение износ/внос по групи стоки.....	83
Платежен баланс.....	84
Консолидиран държавен бюджет	86
Касово изпълнение на републиканския бюджет	88
Парично предлагане	90
Вътрешен кредит	90
Лихвени проценти по едномесечни депозити	91
Лихвени проценти по краткосрочни кредити	91
Купюрен строеж на емисията от банкноти и монети	92
Централен валутен курс, обеми на междубанковия валутен пазар и брутни валутни резерви.....	92
Консолидиран баланс на търговските банки.....	93
По-важни решения на Управителния съвет на БНБ.....	94

**ПРОИЗВОДСТВО И ПРИХОДИ ОТ ПРОДАЖБИ ПО ОСНОВНИ ОТРАСЛИ*
(ПО ЦЕНИ НА СЪОТВЕТНИЯ МЕСЕЦ НА 1993 Г.)**

(млн. лв.)

Отрасъл	Производство		Приходи от продажби	
	I - VI'1993	I - VI'1994	I - VI'1993	I - VI'1994
Промисленост	107447	106663	96343	96150
Строителство	6849	5158	6770	4989
Транспорт	13805	12838	13755	13686
Търговия	7846	7247	33017	26711
Други	4557	3098	4691	4588
ОБЩО	140504	135004	154576	146125

* Само държавен и кооперативен сектор. Данните се получават преди окончателните счетоводни записвания.
Източник: НСИ и БНБ.

ЗАЕТОСТ, СРЕДСТВА ЗА РАБОТНА ЗАПЛАТА И СРЕДНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА ЗАЕТИТЕ В ОБЩЕСТВЕНИЯ СЕКТОР

Отрасъл	1993				1994							
	Среднописъчен брой на персонала* (души)		Средства за работна заплата (хил. лв.)		Среднописъчен брой на персонала* (души)		Средства за работна заплата (хил. лв.)					
	I тримесечие	I полугодие	I тримесечие	I полугодие	I тримесечие	I полугодие	I тримесечие	I полугодие				
Общо за страната	2257979	2215920	16699271	36416123	2465	2739	2001070	1989644	22944188	49397715	3822	4138
Промисленост	880385	853817	7369957	15715268	2790	3068	789988	783390	9964683	21474782	4205	4569
Строителство	142399	136091	1044406	2337760	2445	2863	114016	112145	1241215	2756707	3629	4097
Селско стопанство	229209	221975	1104667	2481393	1606	1863	137291	138942	1063017	2363371	2581	2835
Горско стопанство	11849	17947	51872	158612	1459	1473	12718	15631	97672	213797	2560	2280
Други производства	13577	12656	127132	260036	3121	3425	10940	10612	145798	308219	4442	4841
Услуги	980560	973435	7001237	15463054	2380	2648	936117	928923	10431803	22280839	3715	3998
Транспорт	162460	158690	1522255	3263548	3123	3430	147480	145402	2014163	4497028	4552	5155
Съобщения	43150	43150	374194	782568	2891	3023	43298	43392	534217	1159112	4113	4452
Търговия	140161	134884	985343	2134239	2343	2637	117998	113914	1266786	2699616	3579	3950
Други услуги	634789	636711	4119445	9280699	2163	2429	627341	626215	6616637	13925083	3516	3706
Комунално стопанство	46241	48178	366470	805473	2642	2786	47084	49744	537103	1193838	3802	4000
Наука	40589	39111	281871	602395	2315	2567	31964	30296	357512	739827	3728	4070
Образование	252802	253468	1473620	3319172	1943	2183	248569	247084	2270825	4749723	3045	3204
Култура и изкуство	27626	27317	151504	333777	1828	2036	27936	27537	248917	512813	2970	3104
Здравеопазване	188073	187671	1104817	2524228	1958	2242	185378	185053	1849431	3857834	3326	3475
Финанси, кредит, застраховка	25286	26622	362307	796786	4776	4988	30002	29395	643789	1380282	7153	7826
Управление	51497	51777	358283	854371	2319	2750	53934	54662	677355	1423540	4186	4340
Други	2673	2567	20573	44497	2566	2889	2474	2443	31705	67226	4272	4586

*Без жените в отпуск по майчинство.
Източник: НСИ.

**БАЛАНС НА ПАРИЧНИТЕ ДОХОДИ И РАЗХОДИ
НА НАСЕЛЕНИЕТО**

Показатели	(млн. лв.)				
	януари – юни '93	януари – март '94	април – юни '94	януари юни '94	януари – юни '94
Доходи	104879	70308	86370	156678	100.0
Работна заплата	37143	23425	32628	56053	35.4
Доходи от друга икономическа дейност	26500	19163	17741	36904	25.3
Пенсии	14437	11846	11914	23760	13.8
Помощи	5288	3066	3615	6681	5.0
Стипендии	500	400	272	672	0.5
Обезщетения по застраховки	843	872	600	1472	0.8
Заеми	668	302	300	602	0.6
Лихви	18000	10000	17300	27300	17.2
Други	1500	1234	2000	3234	1.4
Разходи	104879	70308	86370	156678	100.0
Покупка на стоки	50705	30000	40000	70000	44.7
Заплащане на услуги	19761	16686	20000	36686	23.4
Данъци и такси	7160	5004	7000	12004	7.7
Застрахователни и осигурителни вноски	1887	2052	1440	3492	2.2
Членски и дялови вноски	94	40	30	70	0.0
Погасяване на заеми	1600	653	400	1053	0.7
Лихви и глоби	630	469	500	969	0.6
Други разходи	1050	804	1000	1804	1.2
Спестявания	21992	14600	16000	30600	19.5

Източник: НСИ.

**СТРУКТУРА НА ПАРИЧНИТЕ
ДОХОДИ И РАЗХОДИ НА НАСЕЛЕНИЕТО**

Показатели	реално изменение				
	номинален ръст	януари – юни '93	януари – юни '93	януари – юни '94	януари – юни '94
Доходи	49.4	100.0	100.0	100.0	100.0
Работна заплата	50.9	35.4	35.4	35.8	35.8
Доходи от друга икономическа дейност	39.3	25.3	25.3	23.6	23.6
Пенсии	64.6	13.8	13.8	15.2	15.2
Помощи	26.3	5.0	5.0	4.3	4.3
Стипендии	34.4	0.5	0.5	0.4	0.4
Обезщетения по застраховки	74.6	0.8	0.8	0.9	0.9
Заеми	-9.9	0.6	0.6	0.4	0.4
Лихви	51.7	17.2	17.2	17.4	17.4
Други	115.6	1.4	1.4	2.1	2.1
Разходи	49.4	100.0	100.0	100.0	100.0
Покупка на стоки	38.1	48.3	48.3	44.7	44.7
Заплащане на услуги	85.6	18.8	18.8	23.4	23.4
Данъци и такси	67.7	6.8	6.8	7.7	7.7
Застрахователни и осигурителни вноски	85.1	1.8	1.8	2.2	2.2
Членски и дялови вноски	-25.5	0.1	0.1	0.0	0.0
Погасяване на заеми	-34.2	1.5	1.5	0.7	0.7
Лихви и глоби	53.8	0.6	0.6	0.6	0.6
Други разходи	71.8	1.0	1.0	1.2	1.2
Спестявания	39.1	21.0	21.0	19.5	19.5

ИНДЕКСИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ

(предходен месец = 100)

Групи стоки (услуги)	1993						1994						(%)
	I	II	III	IV	V	VI	I	II	III	IV	V	VI	
Общ индекс на потребителските цени	106.9	104.7	105.6	103.9	105.3	104.1	103.8	104.6	107.5	121.7	107.9	104.1	104.1
Хранителни стоки	107.7	102.6	107.0	104.5	102.5	102.9	102.6	105.8	108.0	126.3	107.9	103.9	103.9
Нехранителни стоки	104.7	106.2	104.1	103.2	105.1	101.6	104.8	104.0	109.0	119.0	108.5	103.9	103.9
Услуги	109.2	106.2	102.0	104.4	119.5	117.3	104.9	101.1	101.7	115.8	105.1	105.1	105.1
Храна*	108.0	103.3	107.5	104.5	102.3	103.0	102.6	105.8	107.7	125.6	108.3	103.8	103.8
Спиртни напитки	103.0	103.6	108.5	104.4	105.9	105.5	105.4	103.0	104.4	119.1	104.7	106.0	106.0
Тютюневи изделия	102.8	100.2	102.5	104.0	120.9	104.8	103.8	103.7	123.7	115.2	106.3	100.3	100.3
Жилище	105.8	107.2	101.6	107.9	107.9	102.8	108.7	101.8	104.8	122.4	106.0	104.7	104.7
Енергия за битови нужди	111.5	102.1	100.8	100.4	137.7	100.6	100.1	100.0	100.6	125.5	106.8	100.0	100.0
Домашно обзавеждане	104.2	106.4	104.4	102.0	105.5	101.2	106.7	103.4	105.5	116.2	109.0	104.6	104.6
Облекло и обувки	105.0	105.2	102.0	103.9	101.4	101.2	105.9	101.5	105.0	114.3	107.9	105.8	105.8
Лична хигиена и здравеопазване	103.2	105.7	108.1	103.6	103.8	107.2	106.6	105.0	108.3	112.7	104.9	104.9	104.9
Образование и свободно време	115.3	107.7	103.6	102.2	101.0	106.0	106.7	109.8	110.2	114.9	102.3	104.4	104.4
Транспорт и съобщения	102.2	110.1	106.3	103.3	102.1	114.2	102.8	105.1	110.1	121.8	111.2	103.3	103.3
Други	110.7	103.6	103.1	105.6	106.0	106.1	102.2	102.4	101.7	108.8	101.2	164.7	164.7

Източник: НСИ.

ИНДЕКСИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ

Групи стоки (услуги)	1993						1994						(%)
	I	II	III	IV	V	VI	I	II	III	IV	V	VI	
Общ индекс на потребителските цени	106.9	112.0	118.2	122.8	129.3	134.6	103.8	108.5	116.6	141.9	153.1	159.4	159.4
Хранителни стоки	107.7	110.5	118.2	123.5	126.6	130.2	102.6	108.5	117.2	148.0	159.8	166.0	166.0
Нехранителни стоки	104.7	111.2	115.7	119.4	125.5	127.5	104.8	109.0	118.8	141.3	153.3	159.2	159.2
Услуги	109.2	116.0	118.2	123.4	147.4	172.9	104.9	106.1	107.9	124.9	131.2	137.9	137.9
Храна*	108.0	111.6	119.9	125.3	128.2	132.0	102.6	108.5	116.9	146.8	159.0	165.0	165.0
Спиртни напитки	103.0	106.7	115.7	120.8	128.0	135.0	105.4	108.5	113.3	135.0	141.4	149.9	149.9
Тютюневи изделия	102.8	103.0	105.6	109.9	132.8	139.2	103.8	107.7	133.2	153.4	163.1	163.6	163.6
Жилище	105.8	113.4	115.2	124.4	158.7	138.0	108.7	110.6	115.9	141.9	150.4	157.4	157.4
Енергия за битови нужди	111.5	113.9	114.8	115.2	154.5	159.6	100.1	100.2	100.8	126.5	135.2	135.1	135.1
Домашно обзавеждане	104.2	109.0	115.7	118.0	124.5	126.0	106.7	110.3	116.4	135.2	147.3	154.2	154.2
Облекло и обувки	105.0	110.4	112.6	117.0	118.7	120.1	105.9	107.5	112.9	129.0	139.2	147.3	147.3
Лична хигиена и здравеопазване	103.2	109.0	117.9	122.1	126.7	135.9	106.6	112.0	121.3	136.8	143.5	150.5	150.5
Образование и свободно време	115.3	124.1	128.5	131.3	132.6	140.6	106.7	117.1	129.1	148.4	151.7	158.4	158.4
Транспорт и съобщения	102.2	112.6	119.6	123.6	126.3	144.2	102.8	108.1	118.9	144.9	161.1	166.4	166.4
Други	110.7	114.7	118.3	124.8	132.3	140.4	102.2	104.6	106.4	115.8	117.1	192.9	192.9

* Включително цените в заведенията за обществено хранене.

Източник: НСИ.

ИЗНОС ПО ГРУПИ СТРАНИ

Страни	I полугодие 1991	I полугодие 1992 (млн. лв. – текущи цени)	I полугодие 1993	I полугодие 1994	I полугодие 1991	I полугодие 1992 (%)	I полугодие 1993	I полугодие 1994
	Общо	21241.5	38995.8	49821.8	75281.2	100.0	100.0	100.0
Страни от Централна и Източна Европа	11714.3	13580.4	17088.0	24523.3	55.1	34.8	34.3	32.6
Страни от бившия СССР	10311.9	7344.3	10265.2	10865.8	48.5	18.8	20.6	14.4
Страни от бившата СФРЮ	608.1	3652.4	4076.1	10357.0	2.9	9.4	8.2	13.8
Други страни от Централна и Източна Европа	794.3	2583.7	2746.7	3300.5	3.7	6.6	5.5	4.4
Страни от ОИСР	5648.7	17925.5	20363.3	31995.1	26.6	46.0	40.9	42.5
Страни от ЕС	3474.0	13115.7	13293.5	23840.0	16.4	33.6	26.7	31.7
Страни от ЕАСТ	787.1	1619.9	1583.7	1647.3	3.7	4.2	3.2	2.2
Други страни от ОИСР	1387.6	3189.9	5486.1	6507.8	6.5	8.2	11.0	8.6
Арабски страни	1828.5	3874.3	3575.0	5301.2	8.6	9.9	7.2	7.0
Други страни	2050.0	3615.6	8795.5	13461.6	9.7	9.3	17.7	17.9

Източник: НСИ, БНБ.

ВНОС ПО ГРУПИ СТРАНИ

Страни	I полугодие 1991	I полугодие 1992 (млн. лв. – текущи цени)	I полугодие 1993	I полугодие 1994	I полугодие 1991	I полугодие 1992 (%)	I полугодие 1993	I полугодие 1994
	Общо	18710.8	45448.4	64005.4	66985.6	100.0	100.0	100.0
Страни от Централна и Източна Европа	9478.9	16631.8	28899.3	21279.0	50.7	36.6	45.2	31.8
Страни от бившия СССР	8708.5	13270.2	25086.0	16058.5	46.5	29.2	39.2	24.0
Страни от бившата СФРЮ	357.0	1321.8	1145.4	2374.4	1.9	2.9	1.8	3.5
Други страни от Централна и Източна Европа	413.4	2039.8	2667.9	2846.1	2.2	4.5	4.2	4.2
Страни от ОИСР	6778.8	20843.1	24846.1	34482.4	36.2	45.9	38.8	51.5
Страни от ЕС	4374.1	14356.6	17250.4	25503.9	23.4	31.6	27.0	38.1
Страни от ЕАСТ	1646.9	3072.8	3408.5	4214.2	8.8	6.8	5.3	6.3
Други страни от ОИСР	757.8	3413.7	4187.2	4764.3	4.1	7.5	6.5	7.1
Арабски страни	844.0	3337.0	4211.5	1375.3	4.5	7.3	6.6	2.1
Други страни	1609.1	4636.5	6048.5	9848.9	8.6	10.2	9.4	14.7

Източник: НСИ, БНБ.

СЪОТНОШЕНИЕ ИЗНОС/ВНОС ПО ГРУПИ СТРАНИ

Страни	I полугодие 1991	I полугодие 1992	I полугодие 1993	I полугодие 1994
Общо	1.1	0.9	0.8	1.1
Страни от Централна и Източна Европа	1.2	0.8	0.6	1.2
Страни от бившия СССР	1.2	0.6	0.4	0.7
Страни от бившата СФРЮ	1.7	2.8	3.6	4.4
Други страни от Централна и Източна Европа	1.9	1.3	1.0	1.2
Страни от ОИСР	0.8	0.9	0.8	0.9
Страни от ЕС	0.8	0.9	0.8	0.9
Страни от ЕАСТ	0.5	0.5	0.5	0.4
Други страни от ОИСР	1.8	0.9	1.3	1.4
Арабски страни	2.2	1.2	0.8	3.9
Други страни	1.3	0.8	1.5	1.4

Източник: НСИ, БНБ.

СЪОТНОШЕНИЕ ИЗНОС/ВНОС ПО ГРУПИ СТОКИ

Стокови групи	I шестмесечие 1993	1993	I шестмесечие 1994
Общо	0.8	0.8	1.1
Продукти от животински и растителен произход, храни, напитки и тютюни (01, 02, 03, 04)*	2.5	1.8	1.9
Минерални продукти и горива (05)	0.1	0.2	0.4
Химически продукти, пластмаси и каучук (06, 07)	1.2	1.1	1.4
Неблагородни метали и изделия от тях (15)	2.6	2.5	2.7
Машини, транспортни средства, апарати и инструменти (16, 17, 18, 19)	0.6	0.6	0.5
Текстилни, кожарски материали, дрехи, обувки, мебели и др. промишлени потребителски стоки (08, 11, 12, 14, 20, 21)	1.2	1.2	1.1
Изделия от дърво, хартия, керамика, стъкло (09, 10, 13)	1.1	1.1	1.3

* Кодовете в скоби показват съответните раздели на Митническата тарифа.

Източник: Министерство на търговията.

(продължение)

Показатели	I трим.	II трим.	III трим.	IV трим.	Общо	I трим.	II трим.	III трим.	IV трим.	Общо	I трим.	II трим.	III трим.	IV трим.	Общо	I трим.	II трим.	III трим.	IV трим.	Общо	
	1992	1992	1992	1992	1992	1993	1993	1993	1993	1993	1993	1993	1993	1993	1993	1994	1994	1994	1994	1994	
Некласифициран капитал	289.1	176.4	-242.8	294.6	517.3	-103.0	-10.5	-175.0	59.8	-228.7	55.0	-62.8									
Грешки и пропуски	-33.1	-24.4	144.5	-238.4	-151.3	-29.6	138.2	36.1	-110.2	34.5	-186.0	123.8									
ОБЩ БАЛАНС	22.6	183.2	240.5	-197.2	249.1	-164.4	36.9	42.9	-276.6	-361.2	-78.3	476.6									
Промяна в резервите (повишение:-) от която:	-22.6	-183.2	-240.5	197.2	-249.1	164.4	-36.9	-42.9	276.6	361.2	78.3	-476.6									
брутни резерви на БНБ	-238.6	-226.4	-274.4	164.3	-575.1	69.6	-157.5	67.3	252.8	232.2	36.0	-466.1									
злато на БНБ (300 щ. д. за унция)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-4.4									
валутна наличност на БВБ	24.9	9.8	13.5	-66.4	-18.2	37.0	81.0	-64.7	-33.9	19.4	-57.8	-33.1									
валутна наличност на търговските банки	-16.1	-33.0	-95.4	99.3	-45.2	13.7	7.6	-45.5	57.7	33.5	71.1	-200.1									
ползван кредит от МВФ	47.0	66.4	103.8	0.0	217.2	44.1	0.0	0.0	0.0	44.1	0.0	191.9									
заем от ЕС	160.2	0.0	12.0	0.0	172.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0									
заем от ЕАСТ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	32.0	0.0	0.0	32.0	17.2	16.2									
Курсови разлики при резервите на БНБ																					

¹ Включва ревизираните данни на НСИ за 1992 г. и I и II тримесечие на 1993 г. Във вноса са включени доставките на природен газ по споразумението за газопровода „Ямбург“, оценени по световни пазарни цени.

² За 1992 г. и 1993 г. включва данни по позицията „Други транспортни операции (Пътнически услуги)“, предоставени от Комитета по туризъм и НСИ.

³ За 1992 г. и 1993 г. включва оценки, предоставени от Комитета по туризъм и данни на НСИ. За I и II тримесечие на 1994 г. включва оценки на БНБ.

⁴ Реално платени лихви.

⁵ Доставките на природен газ, под формата на които бившият СССР погасява заем, са оценени по световни пазарни цени.

⁶ Включва погашенията по клирингови сметки с държавите от бившия СИВ (67.9 млн. щ. д. през 1993 г. и 1 млн. щ. д. през 1994 г.). Погашенията са преизчислени от преводни рубли в шателски долари по курс 1 преводна рубла = 3.5 български лева.

* Търговски баланс на базата на разплащанията, отчетени от банковата статистика:

Търговски баланс	145.7	288.8	38.8	11.2	484.5	-5.7	60.4	164.1	-85.3	133.5	20.1	174.0									
Износ, ФОБ	1060.1	1230.3	1052.4	1750.2	5093.0	861.5	1053.1	1217.7	1568.3	4700.6	1928.4	2005.7									
Внос, ФОБ	914.4	941.5	1013.6	1739.0	4608.5	867.2	992.7	1053.6	1653.6	4567.1	1908.3	1831.7									

Източник: БНБ.

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ

(млн. лв.)

Показатели	Консолидиран държавен бюджет			Правителствен бюджет****			Съдебна власт					
	30.06.1993 г.		30.06.1994 г.	30.06.1993 г.		30.06.1994 г.	30.06.1993 г.		30.06.1994 г.			
	отчет***	% от БВП*	отчет	отг.	% от БВП*	отчет	отг.	% от БВП*	отчет			
Нетни приходи	44516.0	15.6	87739.4	21931.3	49.3	7.7	52119.6	59.4	10.4	753.7	0.9	0.2
Нетни разходи	57955.4	20.3	100274.3	26314.3	45.4	9.2	50278.8	50.1	10.0	367.6	0.4	0.1
Изменение на наличности по извънбюджетни сметки	0.0	0.0	0.0			0.0			0.0			0.0
Правителствени трансфери	0.0	0.0	0.0	9998.2		3.5	13593.3		2.7	0.0		0.0
Бюджетен дефицит	-13439.4	4.7	-12534.9	-14381.2		5.0	-11752.5		2.3	386.1		0.1
Финансиране, нето	13439.4	4.7	12534.9	14381.2		5.0	11752.5		2.3	-386.1		0.1
Външно финансиране, нето	-400.5	0.1	-1482.3	-400.5		0.1	-1482.3		0.3	0.0		0.0
Вътрешно финансиране, нето	13839.9	4.8	14017.2	14781.7		5.2	13234.8		2.6	-386.1		0.1
в т. ч.:												
Операции с ДЦК, нето	12859.1	4.5	19187.9	12859.1		4.5	19187.9		3.8	0.0		0.0
Банково, нето	921.8	0.3	-5170.7	1863.9		0.7	-5953.1		1.2	-386.1		0.1
БНБ, нето	2232.5	0.8	-5644.8	2356.4		0.8	-5321.8		1.1	-238.3		0.0
Дългосрочни заеми	3500.0	1.2	5000.0	3500.0		1.2	5000.0		1.0	0.0		0.0
Погашения	-873.0	0.3	-1630.7	-873.0		0.3	-1630.7		0.3	0.0		0.0
Временни заеми	4000.0	1.4	0.0	4000.0		1.4	0.0		0.0	0.0		0.0
Погашения	-1800.0	0.6	0.0	-1800.0		0.6	0.0		0.0	0.0		0.0
Средства по сметки, нето	-2594.5	0.9	-9014.1	-2470.6		0.9	-8691.1		1.7	-238.3		0.0
Преходни остатъци	16.1	0.0	6.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Наличности по сметки	-2610.6	0.9	-9020.1	-2470.6		0.9	-8691.1		1.7	-238.3		0.0
Др. банки и фин. инст., нето	-1310.7	0.5	474.1	-492.5		0.2	-631.3		0.1	-147.8		0.0
Отпуснати кредити	7.0	0.0	0.0	7.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Погашения	-428.8	0.1	-236.5	-236.5		0.1	-236.5		0.0	0.0		0.0
Възстановени заеми от ОБНС	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Средства по сметки, нето	-888.9	0.3	710.6	-263.0		0.1	-394.8		0.1	-147.8		0.0
Преходни остатъци	134.4	0.0	2155.2	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Наличности по сметки	-1023.3	0.4	-1444.6	-263.0		0.1	-394.8		0.1	-147.8		0.0
Друго финансиране	59.0	0.0	0.0	58.7		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0

(продължение)

(млн. лв.)

	ДОО и СВОЧ на ТПК				Общински народни съвети				Извънбюджетни сметки						
	30.06.1993 г.		30.06.1994 г.		30.06.1993 г.		30.06.1994 г.		30.06.1993 г.		30.06.1994 г.				
	отчет	отн. дял	% от БВП*	отчет	отн. дял	% от БВП**	отчет	отн. дял	% от БВП**	отчет	отн. дял	% от БВП**			
Нетни приходи	13594.1	30.5	4.8	20233.9	23.1	4.0	8499.3	19.1	3.0	11870.6	13.5	2.4	2761.6	3.1	0.6
Нетни разходи	17363.5	30.0	6.1	27474.1	27.4	5.5	13942.9	24.1	4.9	19958.2	19.9	4.0	2195.6	2.2	0.4
Изменение на наличности по извънбюджетни сметки	-4000.0		0.0	-2208.3		0.4			0.0			0.0	2208.3		0.4
Правителствени трансфери	230.6		1.4	-5163.7		1.0	-5880.0		2.1	-8429.6		1.7			0.0
Бюджетен дефицит			0.1	131.8		0.0	436.4		0.2	342.0		0.1	-1642.3		0.3
Финансиране, нето	-230.6		0.1	-131.8		0.0	-436.4		0.2	-342.0		0.1	1642.3		0.3
Външно финансиране, нето			0.0			0.0			0.0			0.0			0.0
Вътрешно финансиране, нето	-230.6		0.1	-131.8		0.0	-436.4		0.2	-342.0		0.1	1642.3		0.3
В т. ч.:															
Операции с ДЦК, нето	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Банково, нето	-272.6		0.1	-131.8		0.0	-394.7		0.1	-342.0		0.1	1642.3		0.3
БНБ, нето	-123.9		0.0	-84.7		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Дългосрочни заеми	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Погашения	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Временни заеми	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Погашения	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Средства по сметки, нето	-123.9		0.0	-84.7		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Преходни остатъци	16.1		0.0	6.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Наличности по сметки	-140.0		0.0	-90.7		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Др. банки и фин. инст., нето	-148.7		0.1	-47.1		0.0	-394.7		0.1	-342.0		0.1	1642.3		0.3
Отпуснати кредити	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Погашения	0.0		0.0	0.0		0.0	-192.3		0.1	0.0		0.0	0.0		0.0
Възстановени заеми от ОбНС	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0
Средства по сметки, нето	-148.7		0.1	-47.1		0.0	-202.4		0.1	-342.0		0.1	1642.3		0.3
Преходни остатъци	0.0		0.0	0.0		0.0	134.4		0.0	190.7		0.0	1964.5		0.4
Наличности по сметки	-148.7		0.1	-47.1		0.0	-336.8		0.1	-532.7		0.1	-322.2		0.1
Друго финансиране	42.0		0.0	0.0		0.0	-41.7		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0

* Отчетеният годишен размер на БВП за 1993 г., с който се работи в таблицата, е 286 134 млн. лв.

** Прогнозиранят годишен размер на БВП за 1994 г., с който се работи в таблицата, е 501 000 млн. лв.

*** В консолидирания държавен бюджет за първото шестмесечие на 1993 г. не са включени извънбюджетните сметки.

**** Правителственият бюджет включва републиканския бюджет, бюджета на министерствата и ведомствата и бюджетите на областните съвети.

Източник: БНБ, МФ.

КАСОВО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕПУБЛИКАНСКИЯ БЮДЖЕТ

Показатели	1993 г.			1994 г.			
	закон за ДБ	изпълнение 30.VI.	% от закона	закон за ДБ	изпълнение 30.VI.	% от закона	% от БВП
I. Приходи – всичко							
1. Данъчни приходи	71349.7	21930.9	30.7	100167.0	52068.8	52.0	10.4
в т. ч.:	54840.5	16372.3	29.9	80153.5	38209.4	47.7	7.6
– данък върху печалбата от финансови институции	5300.0	486.2	9.2	3000.0	396.2	13.2	0.1
– данък върху печалбата от нефинансови предприятия	5065.0	1943.9	38.4	6920.0	4218.1	61.0	0.8
– данък върху оборота (ДДС)	8496.0	2242.3	26.4	26854.8	12799.8	47.7	2.6
– мита и митнически такси	12324.0	3678.4	29.8	13050.0	6270.6	48.1	1.3
2. Недаъчни приходи	16509.2	5558.6	33.7	20013.5	13859.5	69.3	2.8
в т. ч.:							
– БНБ – превизиране на приходите над разходите	9000.0	3947.8	43.9	11500.0	10235.5	89.0	2.0
– приходи от лихви	832.5	290.0	34.8	782.5	428.6	54.8	0.1
– други недаъчни приходи	0.0	0.0	0.0	5165.5	0.0	0.0	0.0
II. Разходи – всичко	104404.1	36670.1	35.1	133836.6	64588.6	48.3	12.9
1. Текущи разходи	47937.0	14514.7	30.3	58018.3	31412.1	54.1	6.3
в т. ч.:							
– други разходи	5151.7	258.9	5.0	4176.3	902.6	21.6	0.2
– субсидии – всичко	6550.0	2372.1	36.2	6220.6	3014.4	48.5	0.6
– лихви – всичко	32838.4	11041.1	33.6	42734.6	26041.1	60.9	5.2
лихви по външни заеми	4943.0	1473.5	29.8	9128.0	2350.6	25.8	0.5
лихви по вътрешни заеми	27895.4	9567.6	34.3	33606.6	23690.4	70.5	4.7
2. Разходи за придобиване на дълготрайни активи (капитални вложения)	681.6	38.2	5.6	780.1	273.7	35.1	0.1
3. Трансфери – всичко	55785.2	22117.2	39.6	75038.2	32902.8	43.8	6.6
3.1. Субсидии	56496.4	12177.1	21.6	75524.8	28211.2	37.4	5.6
3.2. Временни заеми, предоставени от РБ		10028.6	3.5		4744.9	0.9	0.9
– на ОбНС		5968.6	2.1		0.0	0.0	0.0
– на ОбЛНС		0.0	0.0		0.0	0.0	0.0
– на министерства и ведомства		60.0	0.0		55.6	0.0	0.0
– на ГУ „Социално осигуряване“		4000.0	1.4		4689.3	0.9	0.9
3.3. Възстановени заеми от ДОО от минали години			0.0			0.0	0.0
3.4. Вноски в РБ	-711.2	-88.5	0.0	-486.6	-53.3	10.9	0.0
III. Дефицит(-) / излишък(+)							
1. Първичен дефицит/излишък	-216.0	-3698.1	0.0	9065.0	13521.2		-2.7
Платени лихви по вътрешни заеми	27895.4	9567.6	34.3	33606.6	23690.4	70.5	4.7
2. Вътрешен дефицит	-28111.4	-13265.7	47.2	-24541.6	-10169.2	41.4	2.0
Платени лихви по външни заеми	4943.0	1473.5	29.8	9128.0	2350.6	25.8	0.5
3. Касов дефицит	-33054.4	-14739.2	44.6	-33669.6	-12519.8	37.2	2.5
4. Обща потребност от кредитни ресурси	-46870.6	-29760.6	63.5	-40287.1	-49737.6	123.5	9.9

(млн. лв.)

(продължение)

Показатели	1993 г.			1994 г.			
	закон за ДБ	изпълнение 30.VI.	% от закона	закон за ДБ	изпълнение 30.VI.	% от закона	% от БВП
IV. Операции по финансирането на дефицита							
1. Външно финансиране (операции с чужбина)	33054.4	14739.2	44.6	33669.6	12519.8	37.2	2.5
1.1. Погашения по предоставени кредити на други държави	-3986.8	-400.5	10.0	-3766.1	-1482.3	39.4	0.3
1.2. Погашения на салда по клирингови спогодби, 1991 г.	813.0	56.4		38.0	23.0	60.5	0.0
1.3. Износ на държавни кредити	-10.0	0.0		-870.1	-870.1	100.0	
1.4. Погашения по ползвани външни заеми	-1226.0	-282.8		-1225.0	-370.3	30.2	0.1
1.5. Просрочени плащания към Парижкия клуб	-458.8	-26.1		-612.5	-0.4	0.1	0.0
1.6. За частично възстановяване резерва на БВБ	-2202.0	0.0		0.0	0.0	0.0	0.0
1.7. Погасяване на пасивни салда в преводни рубли към страните – членки на бившия СИВ	-903.0	-148.0		-1096.5	-264.5	24.1	0.1
2. Вътрешно финансиране	37041.2	15139.7	40.9	37435.7	14002.1	37.4	2.8
2.1. Операции с ДЦК (нето)	21255.8	12859.1	60.5	30364.4	19187.9	63.2	3.8
2.1.1. Емисии на ДЦК през текущата година (нето)	26401.4	17002.8		53283.8	35236.0	66.1	7.0
– емисия на съкровищни бонове		22209.2		21403.1	10348.8	48.4	
– емисия на облигации		-9350.1		-44322.5	-26396.9	59.6	5.3
Изплащане на ДЦК през текущата година – всичко		-5206.4			-9289.0		1.9
– изплащане на ДЦК, емитирани през текущата година		-4143.7			-17107.9		3.4
– изплащане на ДЦК, емитирани през предходни години	-5145.6			7071.3	3132.8	44.3	0.6
2.2. Банково финансиране (нето)	15785.4	4590.5	29.1	7544.3	3369.3	44.7	0.7
2.2.1. БНБ	17910.2	4827.0	27.0	7544.3	3369.3	44.7	0.7
– дългосрочни заеми	19656.2	3500.0	17.8	10754.8	5000.0	46.5	1.0
– погашения по дългосрочни заеми	-1746.0	-873.0	50.0	-3210.5	-1630.7	50.8	0.3
– временни заеми		4000.0			0.0		0.0
– погашения по временни заеми		-1800.0			0.0		0.0
2.2.2. Други банки и финансови институции (ДСК и ДЗИ)	-2124.8	-236.5	11.1	-473.0	-236.5	50.0	0.0
– погашения по кредити от ДСК	-253.2	-126.5	50.0	0.0	-126.5	0.0	0.0
– погашения по кредити от ДЗИ	-219.6	-110.0	50.1	0.0	-110.0	0.0	0.0
– погашения към други банки	-1652.0	0.0		0.0	0.0	0.0	0.0
2.3. Възстановени заеми от общинските съвети от минали години							
2.4. Депозит на правителството				0.0	0.0		0.0
2.5. Бюджетен депозит		-2309.9		0.0	-3000.0	0.0	0.6
2.6. Временни безлихвени заеми на РБ от други извънбюджетни средства		0.0	0.0	0.0	-5318.5	0.0	1.1

Забележки:

1. Информацията за касовото изпълнение на републиканския бюджет (РБ) е изготвена въз основа на телеграфната отчетност, получена от търговските банки, и е групирана по начина, прилаган от Министерството на финансите.
2. Разпределението на приетите със закона разходи е по данни на Министерството на финансите.
3. Отчетеният годишен размер на БВП за 1993 г., с който се работи в таблицата, е 286 134 млн. лв.
4. Прогнозираният годишен размер на БВП за 1994 г., с който се работи в таблицата, е 501 000 млн. лв.

Източник: БНБ и МФ.

ПАРИЧНО ПРЕДЛАГАНЕ

(млн. лв.)

	12'92	01'93	02'93	03'93	04'93	05'93	06'93	12'93	01'94	02'94	03'94	04'94	05'94	06'94
валутен курс: лева/1 долар	24.492	25.583	26.61	26.522	26.395	26.412	26.681	32.711	36.323	37.366	64.942	56.883	55.593	53.658
ШИРОКИ ПАРИ	158567	161660	165649	169725	174361	180145	188110	242539	254905	261372	317055	312147	319923	328618
левове	117585	118354	121567	125960	131885	137337	145548	187009	190378	194636	200754	205458	211644	221784
конвертируема валута	40542	42880	43640	43257	41687	42080	41477	54221	63177	65597	114695	105125	106635	104519
неконвертируема валута	440	426	442	508	789	728	1085	1309	1350	1139	1606	1564	1644	2315
ПАРИ (М2)	154982	157365	161418	165736	170579	176231	184395	238389	249855	256677	308924	306473	312802	323142
БЪРЗОЛИКВИДНИ ПАРИ (М1)	37833	33480	33106	32577	34845	35567	36924	48303	44127	43920	50148	50558	51597	54995
Пари извън банките	18268	17401	17699	17383	18962	19331	20202	25151	23707	23931	26801	28126	28911	30259
Безрочни депозити	19565	16079	15407	15194	15883	16236	16722	23152	20420	19989	23347	22432	22686	24736
КВАЗИПАРИ	117149	123885	128312	133159	135734	140664	147471	190086	205728	212757	258776	255915	261205	268147
Срочни депозити	59409	64292	67930	72884	76386	80798	87123	110507	117970	122111	122159	125858	130574	136400
Слестовни депозити	20217	20357	20356	20274	20318	20534	21045	28049	28136	28278	28132	28640	29093	29970
Депозити в чужда валута	37523	39236	40026	40001	39030	39332	39303	51530	59622	62368	108485	101417	101538	101777
конвертируема валута	37084	38811	39585	39494	38242	38604	38218	50221	58272	61229	106879	99853	99894	99462
неконвертируема валута	439	425	441	507	788	728	1085	1309	1350	1139	1606	1564	1644	2315
СПЕЦИАЛНИ ДЕПОЗИТИ	3585	4295	4231	3989	3782	3914	3715	4150	5050	4695	8131	5674	7121	5476
левове	126	225	175	225	336	438	456	150	145	327	315	402	269	312
конвертируема валута	3458	4069	4055	3763	3445	3476	3259	4000	4905	4368	7816	5272	6852	5164
неконвертируема валута	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ВЪТРЕШЕН КРЕДИТ

(млн. лв.)

	12'92	01'93	02'93	03'93	04'93	05'93	06'93	12'93	01'94	02'94	03'94	04'94	05'94	06'94
валутен курс: лева/1 долар	24.492	25.583	26.61	26.522	26.395	26.412	26.681	32.711	36.323	37.366	64.942	56.883	55.593	53.658
ВЪТРЕШЕН КРЕДИТ	254022	269088	278894	288692	301169	309881	316794	396819	437095	453787	622393	569192	565006	550226
левове	125923	131927	138189	145123	151355	158544	164556	204768	221162	227428	223537	224603	225970	226273
конвертируема валута	128099	137161	140705	143569	149814	151337	152238	192051	215933	226359	398856	344589	339036	329953
ВЗЕМАНИЯ ОТ ПРАВИТЕЛСТВОТО (нето)	101354	108755	114425	118544	124538	127682	129968	194120	183368	189800	298195	271696	269082	291670
левове	34250	36515	40231	43056	45853	48315	50114	103678	81730	83160	112708	111872	111671	110419
конвертируема валута	67104	72240	74194	75488	78685	79367	79854	90442	101638	106640	185487	159824	157411	181251
ВЗЕМАНИЯ ОТ НЕФИНАНСОВИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ ПРЕДПРИЯТИЯ	134827	142464	146784	150508	155991	159569	163231	166735	203111	223296	276757	248702	245082	208860
левове	73832	77543	80273	82427	84862	87599	90847	75682	100988	116836	82441	83194	84791	85112
конвертируема валута	60995	64921	66511	68081	71129	71970	72384	91053	102123	106460	194316	165508	160291	123748
ВЗЕМАНИЯ ОТ ЧАСТНИА СЕКТОР	17841	17869	17685	19640	20640	22630	23595	35964	50616	40691	47441	48794	50842	55696
левове								25408	38444	27432	28388	29537	29508	30742
конвертируема валута								10556	12172	13259	19053	19257	21334	24954

ЛИХВЕНИ ПРОЦЕНТИ ПО ЕДНОМЕСЕЧНИ ДЕПОЗИТИ ПРЕЗ 1994 Г.

Месеци	НОМИНАЛНИ						РЕАЛНИ*					
	I	II	III	IV	V	VI	I	II	III	IV	V	VI
януари	3.78						-0.02					
февруари	7.82	3.89					-0.63	-0.64				
март	12.17	8.09	4.04				-3.78	-3.79	-3.17			
април	16.88	12.63	8.41	4.20			-17.61	-17.62	-17.09	-14.37		
май	21.80	17.37	12.97	8.59	4.21		-20.41	-20.42	-19.91	-17.29	-3.40	
юни	26.93	22.31	17.73	13.16	8.60	4.21	-20.35	-20.35	-19.84	-17.21	-3.32	0.09

ЛИХВЕНИ ПРОЦЕНТИ ПО КРАТКОСРОЧНИ КРЕДИТИ ПРЕЗ 1994 Г.

Месеци	НОМИНАЛНИ						РЕАЛНИ*					
	I	II	III	IV	V	VI	I	II	III	IV	V	VI
януари	5.43						1.57					
февруари	11.11	5.39					2.41	0.79				
март	17.48	11.43	5.73				0.77	-0.82	-1.60			
април	24.38	17.97	11.94	5.87			-12.33	-13.71	-14.39	-13.00		
май	31.76	24.98	18.59	12.16	5.94		-13.91	-15.27	-15.93	-14.56	-1.80	
юни	39.59	32.40	25.63	18.82	12.23	5.94	-12.40	-13.78	-14.46	-13.07	-0.08	1.75

*Лихвените проценти са дефлирани с индекса на потребителските цени за съответния период.

Източник: БНБ.

КУПЮРЕН СТРОЕЖ НА ЕМИСИЯТА ОТ БАНКНОТИ И МОНЕТИ

(лв.)

Купюри	30.06.1993 г.	31.12.1993 г.	30.06.1994 г.
Банкноти, общо	27 830 943 481	37 989 011 785	43 956 657 062
500 лв.		6 500 000 000	9 999 900 000
200 лв.	7 279 959 800	11 878 210 900	14 314 972 300
100 лв.	7 921 875 550	9 959 387 550	11 117 253 300
50 лв.	4 215 445 525	4 257 221 425	4 185 920 750
20 лв.	3 914 036 652	2 405 244 152	1 991 118 902
10 лв.	3 150 763 247	2 047 250 917	1 568 193 567
5 лв.	1 110 319 224	740 651 424	593 976 667
2 лв.	138 395 188	107 039 150	96 137 413
1 лв.	100 148 295	94 006 267	89 184 163
Монети, общо	294 026 526	358 038 083	453 655 263
50 лв.	15 000 000	15 000 000	15 000 000
20 лв.	5 999 980	5 999 980	5 999 980
10 лв.		8 310 000	14 610 000
5 лв.		50 075 000	91 075 000
2 лв.		10 000 000	20 760 000
1 лв.	16 616 387	17 417 544	18 104 544
50 ст.	40 655 845	44 605 845	44 605 845
20 ст.	39 220 079	42 155 279	48 184 079
10 ст.	29 333 958	33 337 158	33 337 158
5 ст.	12 559 503	12 559 503	12 148 103
2 ст.	10 971 502	10 971 502	10 941 622
1 ст.	8 984 869	8 984 869	8 786 029
Юбилейни	114 684 403	98 621 403	130 102 903
Общо банкноти и монети	28 124 970 007	38 347 049 868	44 410 312 325

Източник: БНБ.

ЦЕНТРАЛЕН ВАЛУТЕН КУРС, ОБЕМИ НА МЕЖДУБАНКОВИЯ ВАЛУТЕН ПАЗАР И БРУТНИ ВАЛУТНИ РЕЗЕРВИ

Показатели	XII'93	I'94	II	III	IV	V	VI
Средномесечен курс, лева за 1 щатски долар	31.983	35.678	36.851	47.201	55.178	55.584	54.362
Курс в края на месеца							
Лева за 1 щатски долар	32.711	36.323	37.366	64.942	56.883	55.593	53.658
Лева за 1 германска марка	18.985	21.057	21.890	38.711	34.027	33.785	33.978
Лева за 1 швейцарски франк	22.192	24.802	26.090	45.605	39.778	39.647	40.405
Месечен обем на купената валута (млн. щ. д.)	294.5	251.1	158.0	195.8	205.7	288.5	395.6
Месечен обем на продадената валута (млн. щ. д.)	328.4	326.3	186.7	208.4	213.1	285.3	332.3
Брутни валутни резерви (млн. щ. д.)*	663.7	618.5	593.2	644.2	926.9	1008.9	1133.2

* Брутните валутни резерви включват наличностите в специални права на тираж, по текущите сметки и депозитите на БНБ в чуждестранна валута в банки извън страната и резервната позиция на страната в Международния валутен фонд.

Източник: БНБ.

КОНСОЛИДИРАН БАЛАНС НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ КЪМ 30 ЮНИ 1994 г.

(млн. лв.)

АКТИВИ

А. ФИНАНСОВИ АКТИВИ	738001
Парични средства	86756
Държавни ценни книжа	109219
Вземания от банки и други финансови институции	119875
Вземания от нефинансови институции и други клиенти	412472
Облигации и други ценни книжа с фиксиран доход в оборотен портфейл	2661
Акции и други ценни книжа с променлив доход в оборотен портфейл	866
Финансови дълготрайни активи	6152
Б. НЕФИНАНСОВИ АКТИВИ	11008
В. РАЗХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ	1363
Г. ВЗЕМАНИЯ ПО ЗАПИСАНИ ДЯЛОВИ ВНОСКИ	184
Д. ДРУГИ АКТИВИ	563350
Е. ЗАГУБА ОТ ОТЧЕТНИЯ ПЕРИОД	8305
СУМА НА АКТИВИТЕ	1322211
Ж. ЗАДБАЛАНСОВИ АКТИВИ	110275

ПАСИВИ

А. ПРИВЛЕЧЕНИ СРЕДСТВА	1125162
Привлечени средства от банки и други финансови институции	815332
Привлечени средства от нефинансови институции и други клиенти	309830
Б. ПРИХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ	51464
В. ДРУГИ ПАСИВИ	90128
Г. СОБСТВЕН КАПИТАЛ	55457
Печалба	1338
Капитал	42472
Резерви	11647
СУМА НА ПАСИВИТЕ	1322211
Д. ЗАДБАЛАНСОВИ ПАСИВИ	110275

Източник: БНБ.

По-важни решения на Управителния съвет на БНБ

- 7 януари** Определя се основен лихвен процент на БНБ в размер на 56% годишно, считано от 10 януари 1994 г.
- Тарифата за лихвите, таксите и комисионите, които БНБ прилага по операциите си в страната, се изменя от 10 януари 1994 г., както следва:
- а) Раздел I, Група 2, шифър 1230 „Депозити до един месец, предоставени без обезпечение на банките при временен недостиг на ликвидност“ – месечен процент, равен на достигнатия процент на последния търг за краткосрочни междубанкови депозити, плюс 0.8% месечно;
 - б) Раздел I, Група 9, шифър 1910 „Овърдрафт по разплащателна сметка до три дни“ – основен лихвен процент плюс 20% годишно;
 - в) Раздел I, Група 9, шифър 1920 „Овърдрафт по разплащателна сметка над три дни“ – основен лихвен процент плюс 20% годишно.
- 13 януари** Променя се, считано от 14 януари 1994 г., Тарифата за лихвите, таксите и комисионите, които БНБ прилага по операциите си в страната, както следва:
По Раздел II, Група 2, шифър 2220 „Депозити със срок една седмица“ – 51% годишно.
- 21 януари** Дава се разрешение за извършване на банкова дейност на Корпоративна търговска банка – АД, София, в страната и чужбина.
- 28 януари** Разрешава се на търговските банки да превеждат във валута 25% от минималния задължителен резерв върху привлечените от тях средства във валута.
- 10 февруари** Утвърждават се следните Банкови унифицирани стандарти (БУС), както следва:
БУС 5194	Плащане чрез директен превод (вирмент);
БУС 5294	Плащане чрез акредитив;
БУС 5494	Плащане чрез чек;
БУС 5594	Масови плащания;
БУС 9094	Електронен достъп и обмен на данни чрез БИСЕРА.
- Дава се разрешение за извършване на банкови сделки по реда на чл. 1, ал. 2, т. 3, 4 (без сделки с благородни метали), 6, 7, 9 и 10 на 21 финансови къщи и по чл. 1, ал. 2, т. 4 (без сделки с благородни метали), 6 и 9 от Закона за банките и кредитното дело на 7 брокери.
- 24 февруари** Приема се Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 2 на БНБ от 11 февруари 1993 г. за разрешенията (лицензиите), издавани от БНБ.
(Обнародвана в ДВ, бр. 20 от 8 март 1994 г.)
- Приема се Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 на БНБ от 18 март 1993 г. за капиталовата адекватност на банките.
(Обнародвана в ДВ, бр. 19 от 2 март 1994 г.)
- 2 март** Дава се разрешение за извършване на банкови сделки по реда на чл. 1, ал. 2, т. 3, 4 (без сделки с благородни метали), 6, 7, 9 и 10 на 27 финансови къщи и по чл. 1, ал. 2, т. 4 (без сделки с благородни метали), 6 и 9 от Закона за банките и кредитното дело на 6 брокери.

- 9 март** От 9 март 1994 г. се изменя Тарифата за лихвите, таксите и комисионите, които БНБ прилага по операциите си в страната, както следва:
По раздел I „Лихви по предоставени средства в левове“
- Шифър 1230 „Депозити до един месец, предоставени без обезпечение на банките при временен недостиг на ликвидност“ – годишен лихвен процент, равен на 120%.
- Шифър 1910 „Овърдрафт по разплащателна сметка до три дни“ – годишен лихвен процент, равен на 150%.
- Шифър 1920 „Овърдрафт по разплащателна сметка над три дни“ – годишен лихвен процент, равен на 150%.
- Шифър 1930 „Овърдрафт по задължителни резерви“ – годишен лихвен процент, равен на 150%.
- 10 март** Приема се Наредба за допълнение на Наредба № 4 от 1991 г. за провеждане на търгове за междубанкови депозити в левове. (Обнародвана в ДВ, бр. 23 от 18 март 1994 г.)
- Определя се основен лихвен процент в размер на 62% годишно, считано от 14 март 1994 г.
- Определя се лихвен процент по Раздел II „Лихви по привлечени средства в левове“
- Шифър 2220 „По депозити със срок 1 седмица“ – 51% годишно.
- От март 1994 г. БНБ започва издаването на месечен бюлетин за управлението на държавния дълг, който се изготвя съвместно от управление „Държавни кредити“ при БНБ и управление „Държавно съкровище и дълг“ при Министерството на финансите.
- 22 март** Увеличава се размерът на минималните задължителни резерви на търговските банки от 7% на 8%, считано от април 1994 г.
- От 23 март 1994 г. Тарифата за лихвите, таксите и комисионите, които БНБ прилага по операциите си в страната, се изменя, както следва:
По Раздел II „Лихви по привлечени средства в левове“
- Шифър 2220 „По депозити със срок 1 седмица“ – от 51 на 57% годишно.
- 24 март**
1. След изтичане срока на сключените с търговските банки договори за предоставените им депозити за кредитите по мораториума – 20 април 1994 г., БНБ преустановява предоставянето на необезпечени депозити за тези кредити.
 2. При наличие или очакван недостиг на ликвидност БНБ като кредитор от последна инстанция може да предоставя на търговските банки кредити срещу залог на емитираните досега дългосрочни държавни облигации. В зависимост от целите на паричната и кредитната политика на даден етап БНБ определя сроковете и размерите, до които може да предостави тези кредити.
 3. Кредитите по т. 2 се разрешават със срок до 1 месец в размер 40% от номиналната стойност на заложените облигации и лихва, равна на простата годишна лихва, получена на последния проведен търг за междубанкови депозити в левове плюс 2 пункта годишно.
- В бъдеще по този ред и условия БНБ ще предоставя на търговските банки ломбардни заеми срещу залог на облигации, получени по реда на ПМС № 244 от 29 декември 1991 г., № 186 от 24 септември 1993 г. и № 3 от 18 януари 1994 г.
- Приема се Наредба № 13 за рефинансиране на търговските банки срещу залог на държавни дългосрочни облигации, емитирани по реда на Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г.

Приема се Наредба № 12 от 24 март 1994 г. за реда и условията, при които търговските банки предоставят кредити на държавни предприятия, фирми и търговски дружества, чиито задължения към държавата са отписани по реда на Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г. (Обнародвана в ДВ, бр. 30 от 8 април 1994 г.)

31 март Приема се Споразумение между Българската народна банка и Централната банка на Руската федерация за използване на националните валути за плащания и разчети във външноикономическите отношения.

На основание чл. 1, ал. 4, т. 3.1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 1994 г. предоставеният на Министерството на финансите временен заем в размер на 5000 млн. лв. с вальор 3 януари 1994 г. и краен срок за издължаване 3 април 1994 г. да се преоформи в дългосрочен заем за финансиране на бюджетния дефицит с вальор 1 април 1994 г. и срок за издължаване 10 години, считано от 1 януари 1995 г. Заемът се олихвява с действащия за съответния период основен лихвен процент на БНБ.

7 април Дава се разрешение на търговските банки да превеждат във валута до 100% от минималния задължителен резерв върху привлечените от тях средства във валута.

Създава се отдел „Контрол върху валутните операции“ към управление „Банков надзор“.

12 април Приема се Наредба № 14 от 12 април 1994 г. на БНБ за санкциониране на търговските банки за загуби, причинени от реализация на държавни дългосрочни облигации под пазарната им цена. (Обнародвана в ДВ, бр. 36 от 29 април 1994 г.)

Определя се нарастването на кредитните тавани на търговските банки за левово кредитиране на стопанската дейност за второто тримесечие на 1994 г. спрямо базата към 31 декември 1993 г., както следва: април – 105%, май – 106.5%, юни – 108%.

14 април От 15 април 1994 г. се изменя Тарифата за лихвите, таксите и комисионите, които БНБ прилага по операциите си в страната, както следва:

- Раздел I, Група 2, шифър 1230 „Депозити до един месец, предоставени без обезпечение на банките при временен недостиг на ликвидност“ – годишен лихвен процент, равен на 85%.

- Раздел I, Група 9, шифър 1910 „Овърдрафт по разплащателна сметка до три дни“ – годишен лихвен процент, равен на 95%.

- Раздел I, Група 9, шифър 1920 „Овърдрафт по разплащателна сметка над три дни“ – годишен лихвен процент, равен на 95%.

- Раздел I, Група 9, шифър 1930 „Овърдрафт по задължителни резерви“ – годишен лихвен процент, равен на 95%.

18 април Приемат се Временни правила за операциите на БНБ на открития пазар.

21 април От 21 април 1994 г. се увеличава златният резерв на БНБ от 1 017 041 тройунции на 1 031 222 тройунции за сметка на преработеното оборотно злато в борсов стандарт.

29 април На основание чл. 17, ал. 2, т. 4 от ЗБКД се разрешава преобразуването на ТБ „Първомай“ – АД, чрез вливане в ТБ „Хеброс“ – АД, Пловдив.

4 май Дава се съгласие на „Банксервиз“ – АД, да извърши внедряване в регион Хасково на междубанкова информационна система за кредитополучателите на търговските банки. Мултипликацията на системата в останалите 27 региона на страната ще стане до края на тази година, след като УС на БНБ одобри доклад за резултатите от експлоатацията на системата в регион Хасково.

Приема се Наредба № 15 от 4 май 1994 г. за реда за продажба чрез търг на движими вещи, заложи в полза на банка.
(Обнародвана в ДВ, бр. 41 от 17 май 1994 г.)

Управителният съвет на БНБ, като взе предвид, че 572 търговци със 702 бюра не са предоставили информация за вида, количеството и курса на купената и продадената валута, което представлява нарушение на чл. 16, т. 3 от Наредба № 2 на УС на БНБ от 1993 г. за разрешенията (лицензиите), издавани от БНБ, на основание чл. 56, ал. 1, т. 7 и чл. 19, ал. 1, т. 4 във връзка с чл. 1, ал. 4 от Закона за банките и кредитното дело отнема издадените им разрешения за извършване на банкови сделки с чуждестранни средства за плащане. Решението може да се обжалва пред Върховния съд на Република България в 7-дневен срок от съобщаването му по реда на Закона за административното производство.

Променя се решение на УС на БНБ от 12 април 1994 г., както следва: „Определя нарастването на кредитните тавани на търговските банки за левовото кредитиране на стопанската дейност за второто тримесечие на 1994 г. спрямо базата към 31 декември 1993 г., както следва: април – 105%; май – 105.5%; юни 106%.“

9 май На 17 май 1994 г. БНБ да проведе първия търг за сключване на репо-договори на открития пазар съгласно Временните правила за операциите на БНБ на открития пазар. Във връзка с това отменя провеждането на търг на 16 май 1994 г. за предоставяне на краткосрочни междубанкови депозити в левове при условията на Наредба № 4 от 1991 г.

Определя лихвен процент по ломбардните кредити, отпускани от БНБ, равен на средния лихвен процент на последния търг за репо-договорите с уговорка за обратна продажба, увеличен с 1 на сто годишна лихва.

В случай че Комисията за оперативен надзор на операциите на открития пазар е взела решение за отмяна на търга по чл. 20, ал. 2, т. 3 от Временните правила за операциите на БНБ на открития пазар, при предоставяне на ломбардни кредити се прилага основният лихвен процент на БНБ, действащ в момента на отпускането, увеличен с 2 пункта.

26 май Дава се разрешение за извършване на банкови сделки по реда на чл. 1, ал. 2, т. 3, 4 (без сделки с благородни метали), 6, 7, 9 и 10 на 5 финансови къщи и по чл. 1, ал. 2, т. 4 (без сделки с благородни метали), 6 и 9 от Закона за банките и кредитното дело на 2 брокера.

Изменя се Тарифата за лихвите, таксите и комисионите, които БНБ прилага по операциите си в страната, както следва:

Раздел I, Група 2, шифър 1230 „Депозити до един месец, предоставени без обезпечение на банките при временен недостиг на ликвидност“ – основен лихвен процент плюс 7% годишно;

Раздел I, Група 9, шифър 1910 „Овърдрафт по разплащателна сметка до 3 дни“ – основен лихвен процент плюс 18% годишно;

Раздел I, Група 9, шифър 1920 „Овърдрафт по разплащателна сметка над 3 дни“ – основен лихвен процент плюс 18% годишно;

Раздел I, Група 9, шифър 1930 „Овърдрафт по задължителни резерви“ – основен лихвен процент плюс 18% годишно.

- 2 юни** Българската народна банка пуска в обращение от 3 юни 1994 г. сребърна възпоменателна монета, емисия 1994 г., на футболна тематика.

Българската народна банка ще продава окончателно от своя портфейл дългосрочни държавни ценни книжа, емитирани при преоформяне на несъбиращими кредити в държавен дълг, само по изключение и по номинал. С цел регулиране на ликвидността управление „Левови операции“ ще извършва и сделки с обратно изкупуване в съответствие с лихвената политика на БНБ.

Дава се разрешение на Българската външнотърговска банка – АД, за промяна на наименованието на банката на „Булбанк (Българска външнотърговска банка) АД“.

- 16 юни** Разрешава се на търговските банки да превишават определения им кредитен таван със стойността на продадените на небанкови предприятия и/или на физически лица държавни дългосрочни облигации, емитирани в левове по Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г. и отчетени по номинал.

Приема се за минимален задължителен безлихвен резерв касовата наличност в левове на търговските банки в размер до 60% от фактическата касова наличност при месечно нарастване от 10%, считано от юли до декември 1994 г.

На основание чл. 9, ал. 1 от ЗБКД се разрешава на „Райфайзенбанк“ – АД, България (в процес на учредяване) със седалище София и с основен капитал 500 млн. лв. да извършва всички банкови сделки по чл. 1, ал. 2 от ЗБКД в страната и чужбина.

Управителният съвет на БНБ дава разрешение за извършване на банкова дейност на „ИНГ Банк“ – Холандия, чрез разкриване на клон на банката в София.

- 23 юни** По реда на Наредба № 6 за рефинансиране на банките срещу залог и чрез рескотиране (скотиране) на търговски ценни книжа БНБ може да отпуска на търговските банки заеми срещу залог на получените на основание чл. 5 от Закона за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г. държавни дългосрочни облигации, деноминирани в щатски долари, в размер на 40% от левовата равностойност на заложените облигации, изчислена по централния курс на БНБ за щатския долар в деня на предоставяне на заема. Заемите се отпускат със срок до един месец при лихвен процент, равен на средния лихвен процент на последния проведен от БНБ търг за сключване на договори за продажба на ценни книжа с уговорка за обратно изкупуване, увеличен с 1 пункт.

Запазва се размерът на действащите през второто тримесечие на 1994 г. минимални цени на дългосрочните държавни облигации, емитирани съгласно Закона за необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г., за периода 1 юли – 30 септември 1994 г., както следва:

- за облигациите, деноминирани в левове – 665.60 лв. за 1000 лв. номинал;
- за облигациите, деноминирани в щатски долари – 91.77 щ. д. за 100 щ. д. номинал.